

2024/1449

24.5.2024.

UREDBA (EU) 2024/1449 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 14. svibnja 2024.

o uspostavi Instrumenta za reforme i rast za zapadni Balkan

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 212. i članak 322. stavak 1.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Revizorskog suda ⁽¹⁾,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom ⁽²⁾,

budući da:

- (1) Unija se temelji na vrijednostima iz članka 2. Ugovora o Europskoj uniji (UEU), koje uključuju demokraciju, vladavinu prava i poštovanje ljudskih prava. Te su vrijednosti dio kriterija za pristupanje utvrđenih na sastanku Europskog vijeća u Kopenhagenu u lipnju 1993. („kriteriji iz Kopenhagena”), odnosno uvjeta prihvatljivosti za članstvo u Uniji.
- (2) Proces proširenja temelji se na utvrđenim kriterijima, pravednim i strogim uvjetima te načelu vlastitih zasluga. I dalje je od ključne važnosti čvrsta predanost pristupu prema kojem se najprije rješavaju temeljna pitanja, koji iziskuje izrazitu usredotočenost na vladavinu prava, temeljna prava, funkcioniranje demokratskih institucija i reformu javne uprave, kao i na gospodarske kriterije. Napredak ovisi o tome kako svaki korisnik provodi reforme potrebne za usklađivanje s pravnom stečevinom Unije. Regionalna suradnja i dobrosusjedski odnosi i dalje su ključni elementi procesa proširenja.
- (3) Ruska ratna agresija na Ukrajinu dodatno je pokazala da je proširenje geostrateško ulaganje u mir, sigurnost i stabilnost. Podsjećajući na potpunu i nedvosmislenu predanost Unije perspektivi članstva partnera sa zapadnog Balkana u Uniji, njihova usmjerenost na Uniju i predanost Uniji snažan je izraz njihova strateškog izbora i položaja u zajednici okupljenoj oko zajedničkih vrijednosti. Put partnera sa zapadnog Balkana ka članstvu u EU-u mora biti čvrsto utemeljen na opipljivom i konkretnom napretku u reformama.
- (4) U zajedničkom je interesu Unije i njezinih partnera sa zapadnog Balkana, odnosno Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova *, Crne Gore, Sjeverne Makedonije i Srbije („korisnici”), pojačati napore za reformu njihovih političkih, pravnih i gospodarskih sustava s ciljem njihova budućeg članstva u Uniji te poduprijeti njihov proces pristupanja. Izgledi za članstvo u Uniji imaju snažan transformacijski učinak koji uključuje pozitivne demokratske, političke, gospodarske i društvene promjene.
- (5) Prije pristupanja potrebno je iznijeti neke prednosti članstva u Uniji. Gospodarska konvergencija u srži je tih prednosti. Trenutačno, konvergencija zapadnog Balkana izražena kao BDP po stanovniku prema standardima kupovne moći i dalje je niska, između 30 % i 50 % prosjeka EU-a i ne povećava se dovoljno brzo.
- (6) Kako bi se smanjile te razlike, Komisija je u svojoj Komunikaciji od 8. studenoga 2023. naslovljenoj „Novi plan rasta za zapadni Balkan” utvrdila novi plan rasta za zapadni Balkan koji se temelji na četiri stupa: (a) povećanju integracije

⁽¹⁾ Mišljenje od 30. siječnja 2024. (nije još objavljeno u Službenom listu).

⁽²⁾ Stajalište Europskog parlamenta od 24. travnja 2024. (još nije objavljeno u Službenom listu) i odluka Vijeća od 7. svibnja 2024.

* Ovim se nazivom ne dovode u pitanje stajališta o statusu te je on u skladu s Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a br. 1244/1999 i mišljenjem Međunarodnog suda o proglašenju neovisnosti Kosova.

s jedinstvenim tržištem EU-a; (b) poticanju regionalne gospodarske integracije, na temelju pravila i standarda EU-a, potpunom provedbom postojećeg akcijskog plana za zajedničko regionalno tržište; (c) produbljivanju reformi usmjerenih na ubrzanje rasta u regiji, promicanje gospodarske konvergencije i jačanje regionalne stabilnosti; i (d) uspostavi novog financijskog instrumenta: Instrumenta za reforme i rast za zapadni Balkan („Instrument“).

- (7) Za provedbu tog novog plana rasta potrebno je povećati financiranje u okviru namjenskog novog financijskog instrumenta, predmetnog Instrumenta, kako bi se regiji pomoglo u provedbi reformi za održiv gospodarski rast, regionalnu integraciju i zajedničko regionalno tržište.
- (8) Kako bi se ostvarili ciljevi novog plana rasta za zapadni Balkan, poseban naglasak kad je riječ o područjima za ulaganja trebalo bi staviti na sektore koji će vjerojatno biti ključni multiplikatori društvenog i gospodarskog razvoja: povezanost, uključujući održivi promet, dekarbonizaciju, energetiku, zelenu i digitalnu tranziciju, kao i obrazovanje i razvoj vještina, s posebnim naglaskom na mladima.
- (9) Održiva prometna infrastruktura ključna je za poboljšanje povezanosti korisnika s Unijom. Trebala bi doprinijeti integraciji regije zapadnog Balkana u Uniju. U svoj prijedlog revizije transeuropske prometne mreže (TEN-T) Komisija je uključila novi koridor koji prolazi kroz regiju zapadnog Balkana (koridor zapadni Balkan – istočno Sredozemlje). Mreža TEN-T referentna je točka za financiranje održive prometne infrastrukture u toj regiji, među ostalim za ekološki prihvatljiva prijevozna sredstva, kao što su željeznice.
- (10) Instrumentom bi se trebala podupirati ulaganja i reforme kojima se promiče put korisnika prema digitalnoj transformaciji gospodarstva i društva u skladu s vizijom Unije za 2030. iznesenoj u Komunikaciji Komisije od 9. ožujka 2021. naslovljenoj „Digitalni kompas 2030.: europski pristup za digitalno desetljeće“, kojom se potiče uključivo digitalno gospodarstvo korisno svim građanima. Instrumentom se želi olakšati korisnicima postizanje općih ciljeva i digitalnih ciljnih vrijednosti u kontekstu Unije. Kako je Komisija navela u svojoj komunikaciji od 15. lipnja 2023. naslovljenoj „Provedba paketa instrumenata za kibernetičku sigurnost 5G mreža“, paket instrumenata za kibernetičku sigurnost 5G mreža trebao bi biti referentna točka za financiranje sredstvima Unije kako bi se zajamčila sigurnost, otpornost i zaštita integriteta projekata digitalne infrastrukture u regiji.
- (11) Potporu u okviru Instrumenta trebalo bi pružiti kako bi se ispunili opći i posebni ciljevi na temelju utvrđenih kriterija i uz jasne uvjete plaćanja. Ti bi se opći i posebni ciljevi trebali ostvarivati tako da se međusobno dopunjuju. Instrumentom bi se trebao poduprijeti proces proširenja ubrzanjem usklađivanja s vrijednostima, zakonima, pravilima, standardima, politikama i praksama Unije („pravna stečevina“) s ciljem članstva u Uniji, ubrzati regionalnu gospodarsku integraciju i postupnu integraciju korisnika na jedinstveno tržište Unije te ubrzati njihovu socioekonomsku konvergenciju s Unijom. Instrumentom bi se također trebala poticati regionalna suradnja, dobrosusjedski odnosi te pomirenje i rješavanje sporova.
- (12) Osim poticanja socioekonomske konvergencije Instrument bi također trebao doprinijeti ubrzanju reformi povezanih s temeljnim pitanjima procesa proširenja, uključujući vladavinu prava, temeljna prava, među ostalim prava pripadnika manjina, uključujući nacionalne manjine i Rome, kao i prava lezbijki, homoseksualaca, biseksualnih, transrodnih i interseksualnih osoba (LGBTI). Također bi trebao doprinijeti poboljšanju funkcioniranja demokratskih institucija i javnih uprava; javnoj nabavi, kontroli državnih potpora i upravljanju javnim financijama; borbi protiv svih oblika korupcije i organiziranog kriminala; kvalitetnom obrazovanju i osposobljavanju te politikama zapošljavanja; zelenoj tranziciji regije te tamošnjim klimatskim i okolišnim ciljevima.
- (13) Potpora Unije u okviru Instrumenta trebala bi biti dopuna bilateralnoj i regionalnoj potpori koja se pruža na temelju Uredbe (EU) 2021/1529 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³⁾, koja je i dalje glavni instrument za pripremu korisnika za članstvo u Uniji, uz upotrebu postojećih mehanizama i struktura gdje je to moguće i maksimalno povećanje sinergije. Takav pristup trebao bi se temeljiti na postojećoj metodologiji proširenja, posebno revidiranoj metodologiji iz 2020. koju je Komisija predstavila u svojoj komunikaciji od 5. veljače 2020. naslovljenoj „Unapređenje pristupnog procesa – Vjerodostojna perspektiva EU-a za zapadni Balkan“ i na Gospodarskom i investicijskom planu za zapadni Balkan koji je Komisija donijela 6. listopada 2020.

⁽³⁾ Uredba (EU) 2021/1529 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. rujna 2021. o uspostavi Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA III), SL L 330, 20.9.2021., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj>.

- (14) Instrument bi trebao biti dopuna postojećem ekonomskom i financijskom dijalogu bez dovođenja u pitanje njegova područja primjene, čime bi se poboljšala gospodarska integracija i priprema za Unijin multilateralni nadzor ekonomskih politika.
- (15) Instrumentom bi se trebao promicati razvoj načela djelotvornosti, uz poštovanje načela dodatnosti i komplementarnosti uz potporu koja se pruža u okviru drugih programa i instrumenata Unije te nastojati izbjeći udvostručavanje i osigurati sinergiju pomoći na temelju ove Uredbe i druge pomoći, uključujući integrirane financijske pakete koji se sastoje od financiranja izvoza i razvoja, koju pružaju Unija, države članice, treće zemlje te multilateralne i regionalne organizacije i subjekti.
- (16) U skladu s načelom ključivih partnerstava, Komisija bi trebala nastojati osigurati da se na odgovarajući način provode savjetovanja s relevantnim dionicima koji pripadaju korisnicima, uključujući tamošnje parlamente, lokalne i regionalne vlasti, socijalne partnere i organizacije civilnog društva, te da oni imaju pravodoban pristup relevantnim informacijama kako bi im se omogućilo da imaju konstruktivnu ulogu tijekom izrade i provedbe programa te tijekom povezanih postupaka praćenja.
- (17) Također bi trebalo nastaviti pružati prilagođenu i ciljanu tehničku pomoć, kao i pomoć u prekograničnoj suradnji, kako bi se poduprli ciljevi ovog Instrumenta i ojačali relevantni kapaciteti korisnika za provedbu programa reformi.
- (18) U okviru Instrumenta trebalo bi osigurati i usklađenost s općim ciljevima vanjskog djelovanja Unije kako su utvrđeni u članku 21. UEU-a te potporu tim ciljevima, uključujući poštovanje temeljnih prava sadržanih u Povelji Europske unije o temeljnim pravima. Osobito bi trebalo osigurati zaštitu i promicanje ljudskih prava i vladavine prava.
- (19) Instrumentom bi trebalo potaknuti inovacije, istraživanje i suradnju između akademskih institucija i industrije radi potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji, promicati lokalne industrije s posebnim naglaskom na lokalnim mikro poduzećima te malim i srednjim poduzećima kao i start-up poduzećima;
- (20) Korisnici bi trebali pokazati istinsku predanost europskim vrijednostima, među ostalim usklađivanjem sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom Unije, uključujući Unijine mjere ograničavanja.
- (21) Tijekom primjene Instrumenta trebalo bi voditi računa o strateškoj autonomiji Unije, kao i o strateškim interesima Unije i njezinih država članica te vrijednostima na kojima Unija počiva.
- (22) Aktivnosti u okviru Instrumenta trebale bi doprinijeti napretku prema socijalnim, klimatskim i okolišnim standardima Unije te ostvarenju ciljeva održivog razvoja koje su postavili Ujedinjeni narodi i ciljeva iz Pariškog sporazuma koji je usvojen u sklopu Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime, Konvencije Ujedinjenih naroda o biološkoj raznolikosti i Konvencije Ujedinjenih naroda o suzbijanju dezertifikacije te ne bi trebale pojačavati degradaciju okoliša niti nanositi štetu okolišu ni klimi. Mjere koje se financiraju u okviru Instrumenta trebale bi biti u skladu s nacionalnim energetske i klimatskim planovima korisnika, njihovim nacionalno utvrđenim doprinosom i ambicijom za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. Instrumentom bi se trebalo doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena i sposobnosti prilagodbe negativnim učincima tih promjena te poticati otpornost na klimatske promjene. Financiranjem u okviru Instrumenta posebno bi se trebala promicati tranzicija prema dekarboniziranom, klimatski neutralnom i kružnom gospodarstvu otpornom na klimatske promjene.
- (23) Provedba ove Uredbe trebala bi se voditi načelima jednakosti i nediskriminacije, kako su razrađena u strategijama za Uniju ravnopravnosti. Trebala bi promicati i unapređivati rodnu ravnopravnost i rodno osviještenu politiku, osigurati konstruktivno sudjelovanje žena u postupcima donošenja odluka i jačanje položaja žena i djevojčica te nastojati zaštititi i promicati prava žena i djevojčica, kao i spriječiti i suzbiti nasilje nad ženama i nasilje u obitelji, vodeći računa o relevantnim akcijskim planovima EU-a za rodnu ravnopravnost i relevantnim zaključcima Vijeća i međunarodnim konvencijama. Nadalje, ovu bi Uredbu trebalo provesti uz potpuno poštovanje europskog stupa socijalnih prava, među ostalim u pogledu zaštite djece i radničkih prava. Provedba Instrumenta trebala bi biti u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom⁽⁴⁾ i njezinim protokolom a u okviru

⁽⁴⁾ SL L 23, 27.1.2010., str. 35.

ulaganja i tehničke pomoći iz Instrumenta trebalo bi osigurati pristupačnost, u skladu s Direktivom (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁵⁾.

- (24) Ovom bi se Uredbom stoga trebao promicati zeleni program za zapadni Balkan uključen u Komunikaciju Komisije od 6. listopada 2020. naslovljenu „Gospodarski i investicijski plan za zapadni Balkan”, i to jačanjem zaštite i obnove okoliša, doprinosom ublažavanju klimatskih promjena i povećanju otpornosti na njih te ubrzanjem prelaska na niskougljično gospodarstvo.
- (25) Uzimajući u obzir europski zeleni plan kao europsku strategiju održivog rasta i važnost postizanja ciljeva u području klime i bioraznolikosti u skladu s obvezama iz Međuinstitucijskog sporazuma, Instrument bi trebao doprinijeti postizanju općeg cilja da se 30 % proračunskih rashoda Unije namijeni klimatskim ciljevima te 7,5 % u 2024. i 10 % u 2026. i 2027. ciljevima u području bioraznolikosti. Najmanje 37 % bespovratne financijske potpore koja se usmjerava u sklopu Okvira za ulaganja na zapadnom Balkanu (WBIF) trebalo bi biti namijenjeno klimatskim ciljevima. Taj bi se iznos trebao izračunati s pomoću pokazatelja iz Rija u skladu s obvezom podnošenja izvješća OECD-u o međunarodnim financijskim sredstvima EU-a za borbu protiv klimatskih promjena, kao i drugim međunarodnim sporazumima ili okvirima. Već od lipnja 2025. nadalje koeficijenti EU-a za klimu, primjenjivi na sve programe u okviru višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) za razdoblje 2021. – 2027. i utvrđeni u radnom dokumentu službi Komisije naslovljenom „Uključivanje klimatskih pitanja u višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027.” (SWD(2022) 225), primjenjivat će se i na rashode u području klime u okviru naslova 6. VFO-a („Susjedstvo i svijet”). Instrument će biti usklađen s pristupom drugih instrumenata iz naslova 6., uključujući Instrument pretprijetne pomoći (IPA III), kako bi se osiguralo dosljedno izvješćivanje o klimi u regiji. Instrumentom bi trebalo podupirati aktivnosti kojima se u potpunosti poštuju klimatski i okolišni standardi i prioriteti Unije te načelo nenanošenja bitne štete u smislu članka 17. Uredbe (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁶⁾.
- (26) Komisija bi u suradnji s državama članicama i korisnicima trebala osigurati usklađenost, koherentnost, dosljednost i komplementarnost, veću transparentnost i odgovornost u pružanju pomoći, među ostalim uvođenjem odgovarajućih sustava unutarnje kontrole i politika za borbu protiv prijevара. Potporu iz Instrumenta trebalo bi staviti na raspolaganje uz preduvjet da svaki od korisnika podržava i poštuje djelotvorne demokratske mehanizme, uključujući višestranački parlamentarni sustav, slobodne i poštene izbore, pluralizam medija, neovisno pravosuđe i vladavinu prava, te da jamči poštovanje svih obveza u pogledu ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina. Još jedan preduvjet je da se Srbija i Kosovo konstruktivno, s mjerljivim napretkom i konkretnim rezultatima, angažiraju na normalizaciji svojih odnosa kako bi u potpunosti proveli sve svoje obveze koje proizlaze iz Sporazuma o putu prema normalizaciji i njegova Priloga o provedbi te svih prethodnih sporazuma o dijalogu te da sudjeluju u pregovorima o sveobuhvatnom sporazumu o normalizaciji odnosa.
- (27) Ukupni maksimalni iznos potpore Unije u okviru Instrumenta trebao bi biti 6 milijardi EUR u tekućim cijenama za razdoblje od 2024. do 2027., od čega do 2 milijarde EUR u obliku bespovratne potpore i 4 milijarde EUR u povlaštenim zajmovima za financijsku pomoć koje osigurava Unija i za koje su izdvojene rezervacije od 2 milijarde EUR. Najmanje polovina ukupnog iznosa trebala bi se dodijeliti u sklopu WBIF-a, uključujući cijeli iznos bespovratne potpore, nakon smanjenja od 1,5 % za tehničku i administrativnu pomoć, i iznose potrebne za izdvajanje rezervacija za zajmove.
- (28) Ovom Uredbom utvrđuje se financijska omotnica za cijelo razdoblje trajanja Instrumenta, koja za Europski parlament i za Vijeće tijekom godišnjeg proračunskog postupka predstavlja primarni referentni iznos u smislu točke 18. Međuinstitucijskog sporazuma od 16. prosinca 2020. između Europskog parlamenta, Vijeća Europske unije i Europske komisije o proračunskoj disciplini, suradnji u proračunskim pitanjima i dobrom financijskom upravljanju te novim vlastitim sredstvima, uključujući plan za uvođenje novih vlastitih sredstava ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ Direktiva (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o zahtjevima za pristupačnost proizvoda i usluga (SL L 151, 7.6.2019., str. 70., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj>).

⁽⁶⁾ Uredba (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2020. o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088, SL L 198, 22.6.2020., str. 13., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>).

⁽⁷⁾ SL L 433 I, 22.12.2020., str. 28., ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstitut/2020/1222/oj.

- (29) Odstupajući od članka 31. stavka 3. druge rečenice Uredbe (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁸⁾, financijska obveza iz zajmova iz Instrumenta ne bi se trebala podupirati Jamstvom za vanjsko djelovanje. Potpora u obliku zajmova u okviru ovog Instrumenta trebala bi činiti financijsku pomoć u smislu članka 220. stavka 1. Uredbe (EU, Euratom) 2018/1046 ⁽⁹⁾ („Financijska uredba“). Okvirni iznos financijskih sredstava za svakog korisnika trebao bi se izračunati na temelju formule iz Priloga, u kojoj se kombinira udio stanovništva korisnika u ukupnom broju stanovnika regije zapadnog Balkana i prosječni BDP po stanovniku za regiju zapadnog Balkana u odnosu na BDP po stanovniku predmetnog korisnika, uz ponder od redom 60 % odnosno 40 %. Ako uvjeti plaćanja za oslobađanje sredstava nisu ispunjeni, Komisija bi trebala moći preraspodijeliti dio ili cijeli iznos među ostalim korisnicima.
- (30) Na ovu Uredbu trebala bi se primjenjivati horizontalna financijska pravila koja su Europski parlament i Vijeće donijeli na temelju članka 322. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). Ta su pravila utvrđena u Financijskoj uredbi i njima se osobito određuje postupak donošenja i izvršenja proračuna s pomoću bespovratnih sredstava, nabave, nagrada, neizravnog upravljanja, financijske pomoći, mješovitog financiranja i nadoknade troškova vanjskim stručnjacima te predviđaju provjere odgovornosti financijskih izvršitelja.
- (31) Trebalo bi predvidjeti, prema potrebi, ograničenja prihvatljivosti u postupcima dodjele u okviru Instrumenta zbog posebne prirode aktivnosti ili ako aktivnost utječe na sigurnost ili javni poredak.
- (32) Kako bi se osigurala učinkovita provedba Instrumenta, uključujući olakšavanje integracije korisnika u europske lance vrijednosti, sva roba i materijali koji se financiraju i nabavljaju u okviru ovog Instrumenta trebali bi potjecati iz država članica, korisnika, zemalja kandidatkinja i ugovornih stranaka Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru te zemalja koje korisnicima pružaju razinu potpore koja je usporediva s onom koju pruža Europska unija uzimajući u obzir veličinu njihova gospodarstva i kojima je Komisija omogućila recipročan pristup vanjskoj pomoći za korisnike, osim ako se roba i materijali ne mogu nabavljati po razumnim uvjetima ni u jednoj od tih zemalja.
- (33) Poštujući načelo godišnjeg određivanja proračuna Unije, trebalo bi u skladu s Financijskom uredbom predvidjeti mogućnost primjene fleksibilnosti za druge politike, uključujući za prijenose i ponovne raspodjele sredstava kako bi se sredstva Unije učinkovito upotrebljavala i ujedno maksimalno povećala sredstva Unije dostupna u okviru Instrumenta.
- (34) Provedba Instrumenta trebala bi se temeljiti na usklađenom i prioritetnom skupu ciljanih reformi i ulaganja u povezane prioritete na razini svakog korisnika („program reformi“), čime bi se osigurao jasno formuliran okvir za poticanje uključivog održivog socioekonomskog rasta usklađen sa zahtjevima za pristupanje Uniji i temeljnim pitanjima procesa proširenja. Program reformi poslužit će kao sveobuhvatni okvir za postizanje ciljeva Instrumenta. Program reformi trebalo bi pripremiti uz blisko savjetovanje s relevantnim dionicima, uključujući tamošnje parlamente, lokalna i regionalna predstavnička tijela i tijela vlasti, socijalne partnere i organizacije civilnog društva, a njihov doprinos trebao bi biti vidljiv i u programima reformi.
- (35) Isplata potpore Unije trebala bi biti uvjetovana ispunjavanjem uvjeta plaćanja i mjerljivim napretkom u provedbi reformi utvrđenih u programima reformi koje je ocijenila i službeno odobrila Komisija. Oslobađanje sredstava trebalo bi biti strukturirano u skladu s ciljevima Instrumenta.
- (36) Programi reformi trebali bi uključivati ciljane reformske mjere i prioritetna područja za ulaganja uz uvjete plaćanja u obliku mjerljivih kvalitativnih i kvantitativnih koraka koji jamče zadovoljavajući napredak ili ispunjenje, te okvirni vremenski raspored za provedbu tih mjera. Programi reformi trebali bi uključivati i preliminarni popis planiranih

⁽⁸⁾ Uredba (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. lipnja 2021. o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa, izmjeni i stavljanju izvan snage Odluke br. 466/2014/EU Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2017/1601 Europskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 480/2009, (SL L 209, 14.6.2021., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>).

⁽⁹⁾ Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. srpnja 2018. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije, o izmjeni uredbi (EU) br. 1296/2013, (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 1304/2013, (EU) br. 1309/2013, (EU) br. 1316/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) br. 283/2014 i Odluke br. 541/2014/EU te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU, Euratom) br. 966/2012 (SL L 193, 30.7.2018., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

projekata ulaganja koji bi se trebali financirati u sklopu WBIF-a. Te bi korake trebalo planirati najkasnije do 31. kolovoza 2027., iako bi trebala postojati mogućnost da se ukupni završetak provedbe mjera na koje se takvi koraci odnose produlji i nakon 2027., no najkasnije do 31. prosinca 2028.

- (37) Programi reformi trebali bi uključivati i objašnjenje sustava korisnika za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini, prijevara i sukoba interesa pri korištenju sredstava stavljenih na raspolaganje u okviru Instrumenta te aranžmane za izbjegavanje dvostrukog financiranja iz Instrumenta i drugih programa Unije te od drugih donatora.
- (38) Programi reformi trebali bi sadržavati objašnjenje o tome koji je očekivani doprinos mjera klimatskim i okolišnim ciljevima te načelu nenanošenja bitne štete i digitalnoj transformaciji.
- (39) Mjere u okviru programa reformi trebale bi doprinositi poboljšanju učinkovitog sustava upravljanja javnim financijama i kontrole javnih financija, borbi protiv pranja novca, izbjegavanja plaćanja poreza, porezne utaje, prijevara i organiziranog kriminala te učinkovitim sustavu kontrole državnih potpora, s ciljem osiguravanja pravednih uvjeta za sva poduzeća. Korisnik bi takve mjere trebao provesti do okvirnog datuma koji bi se prema potrebi za pojedinu mjeru mogao odrediti u ranoj fazi provedbe Instrumenta.
- (40) Programi reformi trebali bi se temeljiti na rezultatima i uključuju pokazatelje za ocjenu napretka u ostvarivanju općih i posebnih ciljeva Instrumenta utvrđenih u ovoj Uredbi. Ti bi se pokazatelji trebali temeljiti na međunarodno dogovorenim pokazateljima. Pokazatelji bi, u mjeri u kojoj je to moguće, također trebali biti usklađeni s ključnim pokazateljima uspješnosti uključenima u Okvir za rezultate IPA III, Okvir za mjerenje rezultata EFOR-a plus i WBIF. Pokazatelji bi trebali biti relevantni, prihvaćeni, pouzdani, jednostavni i čvrsti.
- (41) Financijskim sredstvima iz Instrumenta ne bi se trebale podupirati aktivnosti ili mjere kojima se podrivaju mirovni sporazumi u regiji.
- (42) Komisija bi trebala ocijeniti svaki program reformi na temelju popisa kriterija utvrđenih u ovoj Uredbi. Radi osiguranja jedinstvenih uvjeta za provedbu ove Uredbe, provedbene ovlasti trebalo bi dodijeliti Komisiji radi odobrenja programa reformi. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁰⁾. Komisija će prema potrebi propisno uzeti u obzir Odluku Vijeća 2010/427/EU ⁽¹¹⁾ i ulogu Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD), posebno pri praćenju ispunjavanja relevantnih preduvjeta za potporu Unije.
- (43) Provedbena odluka Komisije iz ove Uredbe trebala bi istodobno predstavljati program rada u smislu članka 110. stavka 2. Financijske uredbe u pogledu iznosa bespovratne financijske potpore na temelju ove Uredbe.
- (44) S obzirom na potrebu za fleksibilnošću u provedbi Instrumenta korisnik bi trebao moći podnijeti obrazloženi zahtjev Komisiji za izmjenu provedbene odluke ako se program reformi, uključujući relevantne uvjete plaćanja, zbog objektivnih okolnosti više ne može djelomično ili u cijelosti ostvariti. Korisnik bi trebao moći podnijeti obrazloženi zahtjev za izmjenu programa reformi, uključujući, prema potrebi, predlaganjem dopuna.
- (45) Komisija bi također trebala moći izmijeniti provedbenu odluku, posebno kako bi se uzela u obzir promjena raspoloživih iznosa.
- (46) U slučaju preraspodjele potpore u okviru ovog Instrumenta koja bi dovela do dodatne potpore korisniku, taj bi korisnik trebao podnijeti revidirani program reformi s dodatnim mjerama koje treba ostvariti. Komisija bi prije donošenja bilo kakve odluke o preraspodjeli potpore trebala obavijestiti Europski parlament i Vijeće.
- (47) Sa svakim korisnikom trebalo bi sklopiti sporazum o Instrumentu kako bi se utvrdila načela financijske suradnje između Unije i korisnika te utvrdili potrebni mehanizmi povezani s kontrolom, nadzorom, praćenjem, evaluacijom, izvješćivanjem i revizijom financiranja Unije u okviru Instrumenta, pravilima o porezima, carinama i pristojbama te mjerama za sprečavanje, otkrivanje, istragu i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa. Stoga

⁽¹⁰⁾ Uredba (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o utvrđivanju pravila i općih načela u vezi s mehanizmima nadzora država članica nad izvršavanjem provedbenih ovlasti Komisije (SL L 55, 28.2.2011., str. 13., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

⁽¹¹⁾ Odluka Vijeća 2010/427/EU od 26. srpnja 2010. o utvrđivanju ustroja i rada Europske službe za vanjsko djelovanje (SL L 201, 3.8.2010., str. 30., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2010/427/oj>).

bi sa svakim korisnikom trebalo sklopiti i sporazum o zajmu kojim se utvrđuju posebne odredbe za upravljanje i provedbu financiranja u obliku zajmova. Ako se to zatraži, sporazum o Instrumentu i sporazum o zajmu trebali bi se dostaviti Europskom parlamentu i Vijeću.

- (48) Sporazumom o Instrumentu trebala bi se predvidjeti obveza korisnika da osiguraju prikupljanje odgovarajućih podataka o osobama i subjektima koji primaju financijska sredstva, uključujući informacije o stvarnom vlasništvu, za provedbu programa reformi, kao i pristup tim podacima, u skladu s načelima EU-a o zaštiti podataka i primjenjivim pravilima o zaštiti podataka.
- (49) Financijska potpora za programe reformi trebala bi biti moguća u obliku zajma. U kontekstu hitnih potreba korisnikâ za financiranjem primjereno je organizirati financijsku pomoć u okviru diversificirane strategije financiranja predviđene člankom 220.a Financijske uredbe koja je u njemu utvrđena kao jedinstvena metoda financiranja, što bi trebalo povećati likvidnost Unijinih obveznica te privlačnost i troškovnu učinkovitost Unijinih izdanja obveznica.
- (50) Primjereno je korisnicima odobriti zajmove pod vrlo povoljnim uvjetima u trajanju od najviše 40 godina s početkom s otplate glavnice nakon 2034. Primjereno je i odstupati od članka 220. stavka 4. Financijske uredbe.
- (51) S obzirom na to da su financijski rizici povezani s potporom korisnicima u obliku zajmova u okviru Instrumenta usporedivi s financijskim rizicima povezanim s operacijama davanja zajmova na temelju Uredbe (EU) 2021/947, izdvajanje rezervacija za financijske obveze iz zajmova na temelju ove Uredbe trebalo bi utvrditi po stopi od 9 %, u skladu s člankom 211. Financijske uredbe, a financiranje rezervacija trebalo bi se osigurati iz omotnice od 2 milijarde EUR u okviru Instrumenta.
- (52) Kako bi stopa rezervacija ostala primjerena financijskim rizicima i kako bi se prikazao napredak u provedbi Instrumenta, Komisiji bi trebalo delegirati ovlast za donošenje akata u skladu s člankom 290. UFEU-a u pogledu izmjene stope rezervacija i definiranja detaljnih elemenata tablice pokazatelja. Posebno je važno da Komisija tijekom svojeg pripremnog rada provede odgovarajuća savjetovanja, uključujući ona na razini stručnjaka, te da se ta savjetovanja provedu u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016. ⁽¹²⁾ Osobito, s ciljem osiguravanja ravnopravnog sudjelovanja u pripremi delegiranih akata, Europski parlament i Vijeće primaju sve dokumente istodobno kada i stručnjaci iz država članica te njihovi stručnjaci sustavno imaju pristup sastancima stručnih skupina Komisije koji se odnose na pripremu delegiranih akata.
- (53) Kako bi se maksimalno povećao učinak financijske potpore Unije za privlačenje dodatnih ulaganja i kako bi se osigurala kontrola Unije nad rashodima, ulaganja u infrastrukturu kojima se podupiru programi reformi trebala bi se provoditi putem WBIF-a. Pojedinačni projekti ili programi trebali bi se podnositi operativnom odboru WBIF-a na mišljenje tek nakon što se ispune relevantni uvjeti plaćanja utvrđeni u programima reformi. Ako se relevantni uvjeti plaćanja za ulaganja ne ispune u roku od jedne godine, Komisija bi trebala moći preraspodijeliti sredstva namijenjena ulaganjima u okviru WBIF-a među ostalim korisnicima.
- (54) Kako bi se osiguralo da korisnici raspolažu početnim sredstvima za provedbu prvih reformi, svaki korisnik trebao bi imati pristup do 7 % ukupnog iznosa predviđenog u okviru ovog Instrumenta u obliku pretfinanciranja, ovisno o raspoloživosti sredstava i ispunjavanju preduvjeta za potporu u okviru Instrumenta.
- (55) Važno je zajamčiti fleksibilnost i mogućnost programiranja u pružanju potpore Unije korisnicima. U tu bi svrhu sredstva u okviru Instrumenta trebalo osloboditi u skladu s fiksnim polugodišnjim rasporedom, ovisno o raspoloživosti sredstava, na temelju zahtjeva za oslobađanje sredstava koje podnose korisnici i nakon što Komisija provjeri jesu li u zadovoljavajućoj mjeri ispunjeni opći uvjeti povezani s makrofinancijskom stabilnošću, dobrim upravljanjem javnim financijama, transparentnošću i nadzorom proračuna te relevantni uvjeti plaćanja. Ako uvjet plaćanja nije ispunjen u skladu s okvirnim vremenskim planom iz odluke o odobrenju programa reforme,

⁽¹²⁾ SL L 123, 12.5.2016., str. 1., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_interinst/2016/512/oj.

Komisija bi od plaćanja mogla oduzeti dio ili cijeli iznos sredstava koji odgovara tom uvjetu, u skladu s metodologijom za djelomična plaćanja. Odgovarajuća zadržana sredstva mogla bi se isplatiti tijekom sljedećeg razdoblja za oslobađanje sredstava i do 12 mjeseci nakon prvotnog roka iz okvirnog vremenskog plana, ako su ispunjeni uvjeti plaćanja. U prvoj godini provedbe taj bi rok trebalo produljiti na 24 mjeseca od početne negativne ocjene.

- (56) Odstupajući od članka 116. stavaka 2. i 5. Financijske uredbe, primjereno je da se odredi rok plaćanja za doprinose državnim proračunima koji počinje teći od datuma priopćenja odluke kojom se odobrava isplata korisniku i da Komisija isključi plaćanje zateznih kamata korisniku.
- (57) Komisija bi na zahtjev Europskog parlamenta u okviru postupka davanja razrješnice trebala pružiti detaljne informacije o izvršenju proračuna Unije u okviru Mehanizma, posebno u pogledu provedenih revizija, uključujući utvrđene nedostatke i poduzete korektivne mjere, te u pogledu dodjele ugovora za ulaganja u okviru WBIF-a, uključujući, prema potrebi, iznos sufinanciranja korisnika i druge izvore doprinosa, među ostalim iz drugih financijskih instrumenata Unije.
- (58) U okviru mjera ograničavanja EU-a donesenih na temelju članka 29. UEU-a i članka 215. UFEU-a, na popis uvrštenim pravnim osobama, subjektima ili tijelima, ili za njihovu korist, ne smiju se izravno ni neizravno staviti na raspolaganje nikakva financijska ili ekonomska sredstva. Stoga se takve subjekte uvrštene na popis i subjekte koji su u njihovu vlasništvu ili pod njihovom kontrolom ne bi trebalo podupirati iz Instrumenta.
- (59) U skladu s Financijskom uredbom, Uredbom (EU, Euratom) br. 883/2013 Europskog parlamenta i Vijeća⁽¹³⁾ i uredbama Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95⁽¹⁴⁾, (Euratom, EZ) br. 2185/96⁽¹⁵⁾ i (EU) 2017/1939⁽¹⁶⁾, financijski interesi Unije trebaju biti zaštićeni razmjernim mjerama, među ostalim mjerama koje se odnose na sprečavanje, otkrivanje, ispravljanje i ispitivanje nepravilnosti, prijevара, korupcije, sukoba interesa, dvostrukog financiranja, na povrat izgubljenih, pogrešno plaćenih ili nepravilno upotrijebljenih sredstava.
- (60) Osobito, u skladu s uredbama (Euratom, EZ) br. 2185/96 i (EU, Euratom) br. 883/2013 Europski ured za borbu protiv prijevара (OLAF) trebao bi moći provoditi administrativne istrage, uključujući provjere i inspekcije na terenu, radi utvrđivanja je li došlo do prijevара, korupcije ili bilo koje druge nezakonite aktivnosti, koje utječu na financijske interese Unije.
- (61) U skladu s člankom 129. Financijske uredbe Komisiji, OLAF-u, Europskom revizorskom sudu i, prema potrebi, Uredu europskog javnog tužitelja (EPPO) trebalo bi dodijeliti potrebna prava i potreban pristup, među ostalim od trećih strana koje su uključene u izvršenje sredstava Unije.
- (62) Komisija bi trebala osigurati učinkovitu zaštitu financijskih interesa Unije u okviru Instrumenta. S obzirom na dugogodišnje rezultate u pružanju financijske pomoći korisnicima i u okviru neizravnog upravljanja te uzimajući u obzir njihovo postupno usklađivanje sa standardima i praksama unutarnje kontrole Unije, Komisija bi se u velikoj mjeri trebala osloniti na funkcioniranje sustava unutarnje kontrole korisnika i sprečavanja prijevара. Konkretno, Komisiju i OLAF, te prema potrebi EPPO, trebalo bi bez odgode obavijestiti o svim slučajevima u kojima se sumnja na nepravilnosti, prijevара, korupciju i sukob interesa koji utječu na izvršenje sredstava u okviru Instrumenta.
- (63) Nadalje, korisnici bi trebali bez odgode izvješćivati Komisiju o nepravilnostima, uključujući prijevара, koje su bile predmet prvog upravnog ili sudskog nalaza te je obavješćivati o tijeku upravnih i pravnih postupaka. S ciljem usklađivanja s dobrom praksom u državama članicama, te bi se prijave trebale dostavljati elektroničkim putem s pomoću Sustava za upravljanje nepravilnostima koji je uspostavila Komisija.
- (64) Svaki korisnik trebao bi uspostaviti sustav praćenja čiji se rezultati unose u polugodišnje izvješće o ispunjavanju uvjeta plaćanja iz programa reformi uz polugodišnji zahtjev za oslobađanje sredstava. Korisnici bi trebali prikupljati

⁽¹³⁾ Uredba (EU, Euratom) br. 883/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. rujna 2013. o istragama koje provodi Europski ured za borbu protiv prijevара (OLAF) i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1073/1999 Europskog parlamenta i Vijeća te Uredbe Vijeća (Euratom) br. 1074/1999 (SL L 248, 18.9.2013., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj>).

⁽¹⁴⁾ Uredba Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 od 18. prosinca 1995. o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica (SL L 312, 23.12.1995., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj>).

⁽¹⁵⁾ Uredba Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96 od 11. studenoga 1996. o provjerama i inspekcijama na terenu koje provodi Komisija s ciljem zaštite financijskih interesa Europskih zajednica od prijevара i ostalih nepravilnosti (SL L 292, 15.11.1996., str. 2., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj>). <http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj>.

⁽¹⁶⁾ Uredba Vijeća (EU) 2017/1939 od 12. listopada 2017. o provedbi pojačane suradnje u vezi s osnivanjem Ureda europskog javnog tužitelja („EPPO”) (SL L 283, 31.10.2017., str. 1., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>).

te stavljati na raspolaganje podatke i informacije koji omogućuju sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa u vezi s mjerama koje se podupiru u okviru Instrumenta.

- (65) Komisija bi trebala osigurati postojanje jasnih mehanizama praćenja i neovisne evaluacije kako bi se omogućila djelotvorna odgovornost i transparentnost u izvršenju proračuna Unije te osigurala djelotvorna procjena napretka u ostvarivanju ciljeva ove Uredbe.
- (66) Komisija bi Europskom parlamentu i Vijeću trebala podnositi godišnje izvješće o napretku u postizanju ciljeva ove Uredbe, među ostalim u pogledu sinergija i komplementarnosti s drugim programima Unije, posebno s potporom koja se pruža na temelju Uredbe (EU) 2021/1529, kako bi se izbjeglo udvostručavanje pomoći i dvostruko financiranje.
- (67) Radi transparentnosti i odgovornosti korisnici bi trebali objavljivati podatke o krajnjim primateljima koji primaju iznose financiranja koji kumulativno premašuju protuvrijednost od 50 000 EUR tijekom provedbe reformi i ulaganja u okviru ovog Instrumenta.
- (68) Komisija bi trebala provesti evaluaciju Instrumenta nakon njegova dovršetka.
- (69) Korisnici bi trebali podupirati slobodne pluralističke medije koji poboljšavaju i promiču razumijevanje vrijednosti Unije te koristi i obveza potencijalnog članstva u Uniji, uz istodobno poduzimanje odlučnih mjera u pogledu suzbijanja vanjskog manipuliranja informacijama i uplitanja. Oni bi također trebali osigurati proaktivnu, jasnu i dosljednu komunikaciju s javnošću, među ostalim o potpori Unije. Korisnici sredstava Unije trebali bi aktivno priznati podrijetlo i osigurati vidljivost financiranja Unije, u skladu s Priručnikom za komunikacije i vidljivost za vanjsko djelovanje EU-a.
- (70) Provedbu Instrumenta trebalo bi popratiti i pojačanom strateškom komunikacijom i javnom diplomacijom kako bi se promicale vrijednosti Unije i istaknula dodana vrijednost potpore Unije.
- (71) S obzirom na to da ciljeve ove Uredbe ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se oni na bolji način mogu ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. UEU-a. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Uredba ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tih ciljeva.
- (72) Kako bi se korisnicima omogućilo pravodobno financiranje bez daljnje odgode, ova bi Uredba trebala stupiti na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*,

DONIJELI SU OVU UREDBU:

POGLAVLJE I.

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Predmet

1. Ovom Uredbom uspostavlja se Instrument za reforme i rast za zapadni Balkan („Instrument“).

Njome se utvrđuju ciljevi Instrumenta, njegovo financiranje i proračun za razdoblje od 2024. do 2027., oblici financiranja sredstvima Unije u okviru Instrumenta i pravila za to financiranje.

2. Instrumentom se nadopunjuje Uredba (EU) 2021/1529 radi pružanja pomoći zapadnom Balkanu u provedbi reformi povezanih s EU-om, posebno uključivih i održivih socioekonomskih reformi i reformi koje se odnose na temeljne elemente procesa proširenja, usklađene s vrijednostima Unije, kao i ulaganja s ciljem realizacije njihovih programa reformi, kako je utvrđeno u poglavlju III.

Članak 2.**Definicije**

Za potrebe ove Uredbe, primjenjuju se sljedeće definicije:

- (1) „korisnik” znači sve od sljedećeg: Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija.
- (2) „okvir politike proširenja” znači opći politički okvir za provedbu ove Uredbe kako su ga definirali Europsko vijeće i Vijeće, a uključuje revidiranu metodologiju proširenja, sporazume kojima se uspostavlja pravno obvezujući odnos s korisnicima, pregovaračke okvire kojima se uređuju pristupni pregovori s kandidatima, ako je primjenjivo, kao i rezolucije Europskog parlamenta, relevantne komunikacije Komisije, uključujući, ako je primjenjivo, o vladavini prava, i zajedničke komunikacije Komisije i Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.
3. „sporazum o Instrumentu” znači dogovor koji su sklopili Komisija i korisnik, u kojem se utvrđuju načela financijske suradnje Komisije i korisnika na temelju ove Uredbe; ovaj dogovor čini sporazum o financiranju u smislu članka 114. stavka 2. Financijske uredbe u pogledu financijske omotnice na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) ove Uredbe;
4. „sporazum o zajmu” znači sporazum sklopljen između Komisije i korisnika kojim se utvrđuju uvjeti primjenjivi na potporu iz Instrumenta;
5. „program reformi” znači sveobuhvatan skup usklađenih i prioritetnih ciljanih reformi i prioritetnih područja za ulaganja svakog korisnika, uključujući uvjete plaćanja povezane s pokazateljima zadovoljavajućeg napretka ili dovršetkom povezanih mjera te okvirni raspored za njihovu provedbu;
6. „mjere” znači reforme i ulaganja kako su utvrđeni u programima reformi iz poglavlja III.;
7. „uvjeti plaćanja” znači uvjeti za oslobađanje sredstava u obliku vidljivih i mjerljivih kvalitativnih ili kvantitativnih koraka koje korisnik treba provesti, kako je utvrđeno u programu reformi iz poglavlja III.;
8. „operacija mješovitog financiranja” znači operacija financirana iz proračuna Unije u kojoj se bespovratni oblici potpore iz proračuna Unije kombiniraju s povratnim oblicima potpore od razvojnih ili drugih javnih financijskih institucija, uključujući agencije za kreditiranje izvoza, ili komercijalnih financijskih institucija i ulagača.
9. „krajnji primatelj” znači osoba ili subjekt koji prima sredstva u okviru Instrumenta; za dio Instrumenta koji se stavlja na raspolaganje kao financijska pomoć, krajnji primatelj bit će riznica korisnika; kad je riječ o dijelu Instrumenta koji se stavlja na raspolaganje u sklopu Okvira za ulaganja na zapadnom Balkanu (WBIF), krajnji primatelj bit će ugovaratelj ili podugovaratelj koji provodi projekt ulaganja;
10. „ne nanosi bitnu štetu” znači da se ne podupiru i ne obavljaju gospodarske djelatnosti kojima se nanosi bitna šteta bilo kojem od okolišnih ciljeva, ako je to relevantno, u smislu članka 17. Uredbe (EU) 2020/852.

Članak 3.**Ciljevi Instrumenta**

1. Opći su ciljevi Instrumenta:
 - (a) poduprijeti proces proširenja ubrzanjem usklađivanja s vrijednostima, zakonima, pravilima, standardima, politikama i praksama Unije („pravna stečevina”) donošenjem i provedbom reformi, s ciljem budućeg članstva u Uniji;
 - (b) ubrzanje regionalne gospodarske integracije i postupne integracije u jedinstveno tržište Unije;
 - (c) ubrzanje socioekonomske konvergencije gospodarstava korisnika s Unijom;
 - (d) poticanje regionalne suradnje, dobrosusjedskih odnosa, pomirenja i rješavanja sporova na zapadnom Balkanu, kao i međuljudskih kontakata.

2. Posebni su ciljevi Instrumenta:

- (a) daljnje jačanje osnova na kojima počiva proces proširenja, uključujući vladavinu prava i temeljna prava, funkcioniranje demokratskih institucija, među ostalim na regionalnoj i lokalnoj razini te uključujući depolarizaciju, javnu upravu i ispunjavanje gospodarskih kriterija; to uključuje promicanje neovisnog pravosuđa, jačanje sigurnosti i stabilnosti u regiji, jačanje borbe protiv prijevара i svih oblika korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini i nepotizam, organizirani kriminal, prekogranični kriminal i pranje novca, kao i financiranje terorizma, utaju poreza, porezne prijevare i izbjegavanje plaćanja poreza; povećanje usklađenosti s međunarodnim pravom; povećanje slobode i neovisnosti medija i akademske slobode; borba protiv govora mržnje; stvaranje okruženja za civilno društvo, poticanje socijalnog dijaloga; promicanje rodne ravnopravnosti, rodno osviještene politike i jačanja položaja žena i djevojčica te nediskriminacije i tolerancije kako bi se zajamčilo i ojačalo poštovanje prava pripadnika manjina, uključujući pripadnike nacionalnih manjina i romske zajednice, kao i prava lezbijki, homoseksualaca, biseksualaca, transrodnih i interseksualnih osoba;
- (b) pomak prema potpunom usklađivanju korisnika sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom Unije, uključujući mjere ograničavanja Unije;
- (c) borba protiv dezinformacija i inozemne manipulacije informacijama i uplitanja u Uniju i njezine vrijednosti;
- (d) pomak prema usklađivanju vizne politike s Unijom;
- (e) jačanje djelotvornosti javne uprave, izgradnja lokalnih kapaciteta i ulaganje u administrativno osoblje korisnika; jamčenje pristupa informacijama, javni nadzor i uključenost civilnog društva u postupke donošenja odluka; podupiranje transparentnosti, odgovornosti, strukturnih reformi i dobrog upravljanja na svim razinama, među ostalim u pogledu njihovih ovlasti nadzora i istrage kada je riječ o raspodjeli javnih sredstava i pristupu njima, i u područjima upravljanja javnim financijama, javne nabave i kontrole državnih potpora; potpora inicijativama i tijelima uključenima u poticanje i osiguravanje poštovanja međunarodne pravde u korisnicima;
- (f) ubrzanje tranzicije korisnika prema održivim, klimatski neutralnim i uključivim gospodarstvima koja su sposobna izdržati konkurentne tržišne pritiske jedinstvenog tržišta Unije te prema stabilnom ulagačkom okruženju kao i smanjenje njihovih strateških ovisnosti;
- (g) poticanje regionalne gospodarske integracije, posebno na temelju napretka u uspostavi zajedničkog regionalnog tržišta;
- (h) poticanje gospodarske integracije korisnika s jedinstvenim tržištem Unije, osobito povećanim trgovinskim i investicijskim tokovima i otpornim lancima vrijednosti;
- (i) podrška regionalnoj gospodarskoj integraciji i većoj integraciji s jedinstvenim tržištem Unije boljom i održivom povezanošću u regiji, u skladu s transeuropskim mrežama, u cilju jačanja regionalne suradnje, dobrosusjedskih odnosa, pomirenja te međuljudskih kontakata;
- (j) ubrzanje uključive i održive zelene tranzicije prema klimatskoj neutralnosti do 2050., u skladu s Pariškim sporazumom, zelenim planom i zelenim programom za zapadni Balkan iz 2020., koja bi obuhvaćala sve gospodarske sektore, posebno energetiku, uključujući tranziciju prema dekarboniziranom, klimatski neutralnom i kružnom gospodarstvu otpornom na klimatske promjene, uz istodobno jamčenje da se svim ulaganjima poštuje načelo „ne nanosi bitnu štetu“;
- (k) promicanje digitalne transformacije i digitalnih vještina kao pokretača održivog razvoja i uključivog rasta;
- (l) poticanje inovacija, istraživanja i suradnje između akademskih institucija i industrije u cilju potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji, uz promicanje lokalnih industrija s posebnim naglaskom na lokalnim mikropoduzećima te malim i srednjim poduzećima i start-up poduzećima;

- (m) poticanje kvalitetnog obrazovanja, osposobljavanja, prekvalifikacije i usavršavanja na svim razinama, s posebnim naglaskom na mladima, uključujući rješavanje problema nezaposlenosti mladih, sprečavanje odljeva mozgova i podupiranje ranjivih zajednica te podupiranje politika zapošljavanja, uključujući radnička prava, u skladu s europskim stupom socijalnih prava, i borba protiv siromaštva.

Članak 4.

Opća načela

1. Suradnja u okviru Instrumenta temelji se na potrebama i promiče načela djelotvornosti razvoja, a to su preuzimanje odgovornosti korisnika za razvojne prioritete, usmjerenost na jasnu uvjetovanost i konkretne rezultate, uključiva partnerstva, transparentnost i uzajamna odgovornost. Ta se suradnja temelji na djelotvornoj i učinkovitoj raspodjeli i upotrebi resursa. Instrumentom se nastoji osigurati odgovarajuća geografska ravnoteža projekata ulaganja.
2. Pružanje makrofinancijske pomoći nije obuhvaćeno područjem primjene ovog Instrumenta.
3. Potpora u okviru Instrumenta pruža se povrh potpore u okviru drugih programa i instrumenata Unije i komplementarna je toj potpori. Aktivnosti prihvatljive za financiranje na temelju ove Uredbe mogu primati potporu iz drugih programa i instrumenata Unije pod uvjetom da se tom potporom ne pokrivaju isti troškovi i da se zajamče odgovarajući nadzor i proračunska kontrola. Komisija osigurava komplementarnosti i sinergije između Instrumenta i drugih programa Unije kako bi se izbjeglo dupliciranje pomoći i dvostruko financiranje. Ne smije biti preklapanja između potpore koja se pruža na temelju ove Uredbe i Uredbe (EU) 2021/1529.
4. Kako bi promicale komplementarnost, dosljednost i učinkovitost njihova djelovanja, Komisija i države članice surađuju i nastoje izbjeći udvostručavanja te zajamčiti sinergije između pomoći na temelju ove Uredbe i drugih oblika pomoći, uključujući integrirane financijske pakete koji se sastoje od financiranja izvoza i razvoja koje pružaju Unija, države članice, treće zemlje, multilateralne i regionalne organizacije i subjekti, kao što su međunarodne organizacije i relevantne međunarodne financijske institucije, agencije i donatori izvan Unije, u skladu s utvrđenim načelima za jačanje operativne koordinacije u području vanjske pomoći, među ostalim na temelju poboljšane koordinacije s državama članicama na lokalnoj razini. Takva koordinacija na lokalnoj razini uključuje redovita i pravovremena savjetovanja i česte razmjene informacija tijekom provedbe Instrumenta.
5. Aktivnostima u okviru Instrumenta dovode se u prvi plan i promiču demokracija, ljudska prava i rodna ravnopravnost, postupno se usklađuju sa socijalnim, klimatskim i okolišnim standardima Unije, u prvi plan se dovode ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba klimatskim promjenama i, ako je to primjenjivo, smanjenje rizika od katastrofa, zaštita okoliša i očuvanje biološke raznolikosti, među ostalim, kada je to primjereno, procjenama učinka na okoliš, te se podupire napredak u ostvarenju ciljeva održivog razvoja, promicanjem integriranih djelovanja kojima se na koherentan način mogu stvoriti posredne koristi i ispuniti višestruki ciljevi. U tim se aktivnostima izbjegava nastajanje neupotrebljive imovine, a aktivnosti se vode načelima „nenanošenja bitne štete” i „da se nikoga ne zapostavi” i pristupom uključivanja pitanja održivosti, na kojem se temelji europski zeleni plan.
6. Korisnici i Komisija osiguravaju da se rodna ravnopravnost, rodno osviještena politika i integracija rodne perspektive uzimaju u obzir i promiču tijekom pripreme programâ reformi i provedbe Instrumenta. Korisnici i Komisija poduzimaju odgovarajuće korake kako bi spriječili svaku diskriminaciju na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije. Komisija izvješćuje o tim mjerama u kontekstu redovitog izvješćivanja u okviru akcijskih planova za rodnu ravnopravnost.
7. Instrumentom se ne podupiru aktivnosti ili mjere koje nisu u skladu s energetske i klimatske planovima korisnika, njihovim nacionalno utvrđenim doprinosom u okviru Pariškog sporazuma i ambicijom postizanja klimatske neutralnosti najkasnije do 2050. ili kojima se promiču ulaganja u fosilna goriva ili koje imaju znatne negativne učinke na okoliš, klimu ili biološku raznolikost.
8. U skladu s načelom uključivog partnerstva Komisija nastoji osigurati, prema potrebi, demokratski nadzor u obliku savjetovanja vlade korisnika sa svojim parlamentom, kao i s relevantnim dionicima, uključujući lokalna i regionalna tijela, socijalne partnere i civilno društvo, uključujući ranjive skupine, sve manjine i zajednice, ovisno o potrebi, kako bi im se

omogućilo da sudjeluju u osmišljavanju i provedbi aktivnosti prihvatljivih za financiranje u okviru Instrumenta te povezanim procesima praćenja, nadzora i evaluacije, prema potrebi. Takvim savjetovanjem nastoji se uzeti u obzir pluralizam društva korisnika.

9. Komisija u bliskoj suradnji s državama članicama i korisnicima osigurava provedbu obveza Unije usmjerenih na veću transparentnost i odgovornost u pružanju potpore, među ostalim promicanjem provedbe i jačanja sustava unutarnje kontrole i politika za borbu protiv prijevara. Komisija objavljuje informacije o opsegu potpore i njezinoj dodjeli putem tablice pokazatelja iz članka 26. Korisnici objavljuju ažurirane podatke o krajnjim primateljima koji primaju sredstva Unije za provedbu reformi i ulaganja u okviru ovog Instrumenta, kako je opisano u članku 22.

Članak 5.

Preduvjeti za potporu Unije

1. Preduvjeti za primanje potpore iz Instrumenta:

- (a) korisnici moraju podržavati i poštovati djelotvorne demokratske mehanizme, uključujući višestranački parlamentarni sustav, slobodne i poštene izbore, pluralizam medija, neovisno pravosuđe i vladavinu prava, te jamčiti poštovanje svih obveza u pogledu ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina;
- (b) kad je riječ o Srbiji i Kosovu, oni se moraju konstruktivno angažirati, uz jasno mjerljiv napredak i opipljive rezultate, na normalizaciji svojih odnosa kako bi mogli potpuno provesti sve svoje obveze koje proizlaze iz Sporazuma o putu prema normalizaciji i njegova Priloga o provedbi te svih prethodnih sporazuma o dijalogu te moraju sudjelovati u pregovorima o sveobuhvatnom sporazumu o normalizaciji odnosa.

2. Komisija prati ispunjavanje preduvjeta utvrđenih u stavku 1. prije oslobađanja sredstava, uključujući prefinanciranje, za korisnike u okviru Instrumenta i tijekom cijelog razdoblja potpore koja se pruža u okviru Instrumenta, uzimajući u obzir politički okvir za proširenje. Komisija u postupku praćenja uzima u obzir i relevantne preporuke međunarodnih tijela, kao što su Vijeće Europe i njegova Venecijanska komisija ili Ured za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS).

3. Kad je riječ o preduvjetu utvrđenom u točki (b) stavku 1. ovog članka, Komisija u skladu s Odlukom 2010/427/EU na odgovarajući način uzima u obzir ulogu i doprinos ESVD-a.

4. Komisija može donijeti odluku u kojoj zaključuje da neki od preduvjeta iz stavka 1. ovog članka nisu ispunjeni i, konkretno, uskratiti oslobađanje sredstava iz članka 21., neovisno o ispunjenju uvjeta plaćanja iz članka 12.

POGLAVLJE II.

FINANCIRANJE I PROVEDBA

Članak 6.

Proračun

1. Iznos sredstava koja će biti stavljena na raspolaganje u okviru Instrumenta na temelju stavaka 2. i 3. ne smije premašiti 6 000 000 000 EUR za razdoblje od 2024. do 2027.

2. Financijska omotnica za provedbu Instrumenta iznosi 2 000 000 000 EUR za razdoblje od 1. siječnja 2024. do 31. prosinca 2027., te se raspodjeljuje na sljedeći način:

(a) 98,5 % u obliku bespovratne financijske potpore korisnicima za provedbu programa reformi;

(b) 1,5 % za rashode u skladu sa stavkom 6.

3. Potpora u obliku zajmova dostupna je u iznosu do 4 000 000 000 EUR za razdoblje od 1. siječnja 2024. do 31. prosinca 2027. Taj iznos ne čini dio iznosa Jamstva za vanjsko djelovanje u smislu članka 31. stavka 4. Uredbe (EU) 2021/947.

4. Komisija određuje početni okvirni iznos financijskih sredstava dostupan svakom korisniku, u skladu s metodologijom iz Priloga, u odgovarajućoj provedbenoj odluci iz članka 15., prema izračunu na temelju posljednjih dostupnih podataka na datum stupanja na snagu ove Uredbe u skladu s člankom 33. Okvirni iznosi mogu se promijeniti tijekom provedbe Instrumenta u skladu s načelima utvrđenima u članku 21.

5. U skladu s člankom 19. ove Uredbe iznos sredstava stavljenih na raspolaganje putem Okvira za ulaganja na zapadnom Balkanu (WBIF) iz članka 12. Uredbe (EU) 2021/1529 iznosi najmanje 50 % ukupnog iznosa utvrđenog u stavku 1. ovog članka. Taj doprinos uključuje cijeli iznos bespovratne financijske potpore iz stavka 2. točke (a) ovog članka nakon oduzimanja iznosa rezervacija.

6. Sredstva iz stavka 2. točke (b) mogu se upotrijebiti za tehničku i administrativnu pomoć za provedbu Instrumenta, kao što su procjene učinka, pripremna djelovanja, aktivnosti praćenja, kontrole, revizije i evaluacije, koje su potrebne za upravljanje Instrumentom i ostvarivanje njegovih ciljeva, posebno za studije, sastanke stručnjaka, osposobljavanja, savjetovanja s vlastima korisnika, konferencije, savjetovanja s dionicima, uključujući lokalne i regionalne vlasti i organizacije civilnog društva, aktivnosti informiranja i komunikacije, među ostalim uključive mjere informiranja i institucijsko priopćavanje političkih prioriteta Unije, u mjeri u kojoj su povezani s ciljevima ove Uredbe, troškove povezane s informatičkim mrežama, posebno za obradu i razmjenu informacija, institucijske alate informacijske tehnologije, kao i druge troškove administrativne i koordinacijske pomoći za potrebe Instrumenta u sjedištu i delegacijama Unije. Troškovi mogu obuhvaćati i troškove aktivnosti kojima se podupire transparentnost i drugih aktivnosti, kao što su kontrola kvalitete i praćenje projekata i programa na terenu, kao i troškove istorazinskih savjetovanja i stručnjaka za ocjenu i provedbu reformi i ulaganja.

Članak 7.

Provedba i oblici financiranja sredstvima Unije

1. Instrument se provodi u skladu s Financijskom uredbom u okviru izravnog upravljanja ili neizravnog upravljanja s bilo kojim od subjekata iz članka 62. stavka 1. prvog podstavka točke (c) te Uredbe.

2. Financiranje sredstvima Unije može se pružati u bilo kojem od oblika utvrđenih u Financijskoj uredbi, posebno u obliku financijske pomoći, bespovratnih sredstava, nabave i operacija mješovitog financiranja.

3. Ovisno o potrebnoj operativnoj i financijskoj sposobnosti, ovlaštenu subjekt koji provodi operacije mješovitog financiranja može biti Grupa Europske investicijske banke, multilateralna europska financijska institucija, kao što je Europska banka za obnovu i razvoj, ili bilateralne europske financijske institucije, kao što su razvojne banke ili Grupa Svjetske banke. Kad je to moguće, druge neeuropske multilateralne financijske institucije mogu sudjelovati u Instrumentu putem zajedničkih operacija s europskim financijskim institucijama. Provedba operacija mješovitog financiranja u okviru Instrumenta dopunjuje se dodatnim oblicima financijske potpore od strane država članica ili trećih strana.

Članak 8.

Pravila o prihvatljivosti osoba i subjekata, o podrijetlu robe i materijala te o ograničenjima u okviru Instrumenta

1. Sudjelovanje u postupcima javne nabave i dodjele bespovratnih sredstava za aktivnosti koje se financiraju na temelju Instrumenta otvoreno je za međunarodne i regionalne organizacije i sve fizičke osobe koje su državljani ili pravne osobe koje imaju stvarni poslovni nastan u:

(a) državama članicama, korisnicima, zemljama kandidatkinjama i ugovornim strankama Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru;

(b) zemljama koje korisnicima pružaju razinu potpore koja je usporediva s onom koju pruža Unija uzimajući u obzir veličinu njihova gospodarstva i kojima je Komisija odobrila uzajamni pristup vanjskoj pomoći u korisnicima.

2. Recipročni pristup iz stavka 1. točke (b) može se odobriti na ograničeno razdoblje od najmanje godinu dana ako neka zemlja subjekte iz Unije i iz zemalja koje su prihvatljive u okviru Instrumenta smatra prihvatljivima na ravnopravnoj osnovi.

Komisija odlučuje o odobravanju uzajamnog pristupa nakon savjetovanja s predmetnim korisnikom.

3. Sva roba i materijali koji se financiraju i nabavljaju u okviru ovog Instrumenta moraju potjecati iz bilo koje zemlje iz stavka 1. točaka (a) i (b), osim ako se ta roba i materijali ne mogu nabavljati pod razumnim uvjetima ni u jednoj od tih zemalja. Uz to primjenjuju se pravila o ograničenjima utvrđena u stavku 6.

4. Pravila o prihvatljivosti iz ovog članka ne primjenjuju se na fizičke osobe koje je zaposlio prihvatljivi ugovaratelj ili, ako je primjenjivo, podugovaratelj, ili su na drugi način zakonito ugovorno vezane uz takvog ugovaratelja ili podugovaratelja, niti su ograničena u pogledu državljanstva, osim ako se ograničenja u pogledu državljanstva temelje na pravilima iz stavka 6.

5. Na aktivnosti koje se sufinanciraju sa subjektom ili provode uz izravno ili neizravno upravljanje sa subjektima navedenima u članku 62. stavku 1. prvom podstavku točki (c) Financijske uredbe primjenjuju se i pravila primjenjiva na te subjekte. Time se ne dovode u pitanje ograničenja u skladu sa stavkom 6. ovog članka, koja se propisno odražavaju u sporazumima sklopljenima s tim subjektima.

6. Pravila o prihvatljivosti i pravila o podrijetlu robe i materijala kako su utvrđena u stavcima 1. i 3. te pravila o državljanstvu fizičkih osoba kako su utvrđena u stavku 4. mogu se ograničiti s obzirom na državljanstvo, zemljopisnu lokaciju ili prirodu pravnih subjekata koji sudjeluju u postupcima dodjele, kao i s obzirom na zemljopisno podrijetlo robe i materijala, pod sljedećim uvjetima:

(a) takva su ograničenja potrebna zbog posebne prirode ili ciljeva aktivnosti ili određenog postupka dodjele ili ako su ta ograničenja potrebna za djelotvornu provedbu aktivnosti;

(b) aktivnost ili određeni postupci dodjele utječu na sigurnost ili javni poredak, posebno u pogledu strateške imovine i interesa Unije, država članica ili bilo kojeg korisnika, uključujući sigurnost, otpornost i zaštitu cjelovitosti digitalne infrastrukture, uključujući infrastrukturu 5G mreže, komunikacijskih i informacijskih sustava i povezanih lanaca opskrbe.

7. Podnositelji zahtjeva i kandidati iz zemalja koje nisu prihvatljive mogu se smatrati prihvatljivima u hitnim slučajevima ili u slučaju nedostupnosti usluga na tržištima dotičnih zemalja ili područja, ili u drugim valjano opravdanim slučajevima u kojima bi primjena pravila o prihvatljivosti onemogućila ili izuzetno otežala provedbu aktivnosti.

Članak 9.

Sporazum o Instrumentu

1. Komisija za potrebe provedbe Instrumenta sa svakim korisnikom sklapa sporazum o Instrumentu u kojem se utvrđuju obveze korisnika i uvjeti za isplatu sredstava iz Instrumenta.

2. Sporazum o Instrumentu dopunjuje se sporazumima o zajmu u skladu s člankom 17. u kojima se utvrđuju posebne odredbe za upravljanje i provedbu financiranja koje se pruža u obliku zajmova. Sporazumi o Instrumentu, uključujući svu povezanu dokumentaciju, istodobno se i bez odgođe stavljaju na raspolaganje Europskom parlamentu i Vijeću na zahtjev.

3. Financijska sredstva dodjeljuju se korisnicima tek nakon stupanja na snagu odgovarajućih sporazuma o Instrumentu i primjenjivih sporazuma o zajmu.

4. Sporazumima o Instrumentu i sporazumima o zajmu sklopljenima sa svakim od korisnika te sporazumima sklopljenima s osobom ili subjektima koji primaju sredstva Unije osigurava se da se ispunjavaju obveze utvrđene u članku 129. Financijske uredbe.
5. U sporazumu o Instrumentu utvrđuju se neophodne detaljne odredbe koje se odnose na:
- (a) odlučnost korisnika da znatno napreduje u smjeru robusnog pravnog okvira za borbu protiv prijevара i uspostavi učinkovitije i djelotvornije sustave kontrole, uključujući odgovarajuće mehanizme za zaštitu zviždača te odgovarajuće mehanizme i mjere za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa, kao i da intenzivira borbu protiv pranja novca, organiziranog kriminala, zlouporabe javnih sredstava, financiranja terorizma, izbjegavanja plaćanja poreza, poreznih prijevara ili utaje poreza te drugih nezakonitih aktivnosti koje utječu na sredstva dodijeljena u okviru Instrumenta;
 - (b) pravila o oslobađanju, zadržavanju, smanjenju i preraspodjeli sredstava u skladu s člankom 21.;
 - (c) aktivnosti povezane s upravljanjem, kontrolom, nadzorom, praćenjem, evaluacijom, izvješćivanjem i revizijom u okviru Instrumenta, te sa sistemskim revizijama, istragama, mjerama za borbu protiv prijevara i suradnjom;
 - (d) pravila o izvješćivanju Komisije o tome jesu li i kako su ispunjeni uvjeti plaćanja iz članka 12.;
 - (e) pravila o porezima, pristojbama i davanjima u skladu s člankom 27. stavcima 9. i 10. Uredbe (EU) 2021/947;
 - (f) mjere za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa, te obvezu da osobe ili subjekti koji izvršavaju sredstva Unije u okviru Instrumenta bez odgode obavijeste Komisiju, OLAF i, prema potrebi, EPPO o potencijalnim ili stvarnim slučajevima nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa i drugim nezakonitim aktivnostima koje utječu na sredstva koja se pružaju u okviru Instrumenta te o daljnjem postupanju u vezi s njima;
 - (g) obveze iz članaka 23. i 24., uključujući precizna pravila i vremenski okvir u skladu s kojima korisnik prikuplja podatke, a Komisija, OLAF, Europski revizorski sud i, ako je primjenjivo, EPPO ostvaruju pristup tim podacima;
 - (h) postupak kojim se osigurava da su zahtjevi za isplatu potpore u obliku zajma unutar okvira raspoloživog iznosa za zajmove, u skladu s člankom 6. stavkom 3.;
 - (i) pravo Komisije da u slučaju nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa koji utječu na financijske interese Unije i koje korisnik nije ispravio ili u slučaju teškog kršenja obveze predviđene sporazumom o Instrumentu proporcionalno umanjí potporu koja se pruža iz Instrumenta i osigura povrat svih iznosa potrošenih za ispunjavanje ciljeva Instrumenta ili da zatraži prijevremenu otplatu zajma;
 - (j) pravila i načine u skladu s kojima korisnici moraju izvješćivati za svrhu praćenja provedbe Instrumenta i ocjene ostvarivanja ciljeva iz članka 3.
 - (k) obvezu korisnika da Komisiji elektroničkim putem dostavlja podatke iz članka 22.

Članak 10.

Prijenosi, godišnji obroci, odobrena sredstva za preuzimanje obveza

1. Odstupajući od članka 12. stavka 4. Financijske uredbe, neiskorištena odobrena sredstva za preuzimanje obveza i za plaćanje u okviru Instrumenta automatski se prenose i u pogledu njih mogu se preuzimati obveze odnosno izvršavati isplate do 31. prosinca sljedeće financijske godine. U sljedećoj financijskoj godini najprije se troši preneseni iznos.
2. Komisija Europskom parlamentu i Vijeću dostavlja informacije o prenesenim odobrenim sredstvima za preuzimanje obveza, uključujući relevantne iznose, u skladu s člankom 12. stavkom 6. Financijske uredbe.

3. Uz pravila utvrđena u članku 15. Financijske uredbe o ponovnom stavljanju na raspolaganje odobrenih sredstava, odobrena sredstva za preuzimanje obveza koja odgovaraju iznosu opozivâ zbog potpunog ili djelomičnog neprovođenja djelovanja u okviru Instrumenta ponovno se stavljaju na raspolaganje u izvornoj proračunskoj liniji.
4. Proračunske obveze za djelovanja koja traju dulje od jedne financijske godine mogu se rasporediti tijekom nekoliko godina u godišnje obroke, u skladu s člankom 112. stavkom 2. Financijske uredbe.

POGLAVLJE III. PROGRAMI REFORMI

Članak 11.

Podnošenje programa reformi

1. Kako bi primio potporu u okviru Instrumenta, svaki korisnik Komisiji podnosi program reformi za vrijeme trajanja Instrumenta, na temelju strukturnih reformi koje su dio posljednjeg programa gospodarskih reformi i povezane zajedničke smjernice politike dogovorene u ekonomskom i financijskom dijalogu u svibnju 2023., prema potrebi, svoju strategiju rasta, politički okvir za proširenje i Gospodarski i investicijski plan za zapadni Balkan.
2. Programi reformi pružaju sveobuhvatan okvir za postizanje općih i posebnih ciljeva iz članka 3. i njima se utvrđuju reforme koje korisnik treba provesti, kao i područja ulaganja. Programi reformi obuhvaćaju mjere za provedbu reformi putem sveobuhvatnog i usklađenog paketa. U područjima temeljnih pitanja procesa proširenja, uključujući vladavinu prava, borbu protiv korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini, temeljna prava i slobodu izražavanja, programi reformi odražavaju ocjene iz političkog okvira za proširenje.
3. Programi reformi moraju biti u skladu s najnovijim okvirom makroekonomske i fiskalne politike podnesenim Komisiji u kontekstu gospodarskog i financijskog dijaloga s Unijom.
4. Programi reformi moraju biti usklađeni s prioritetima reformi utvrđenima u kontekstu pristupanja korisnika i drugim relevantnim dokumentima, kao što su Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, energetske i klimatski plan, nacionalno utvrđeni doprinosi u okviru Pariškog sporazuma i ambicija za postizanje klimatske neutralnosti najkasnije do 2050. te ih podupirati.
5. Programi reformi moraju biti u skladu s općim načelima utvrđenima u članku 4.
6. Programi reformi pripremaju se na uključiv i transparentan način, uz savjetovanje sa socijalnim partnerima i organizacijama civilnog društva.
7. Komisija poziva korisnike da podnesu svoje programe reformi u roku od tri mjeseca od stupanja na snagu ove Uredbe. Komisija prosljeđuje programe reformi korisnika Europskom parlamentu i Vijeću čim ih zaprimi.
8. U slučaju da preraspodjela potpore u okviru Instrumenta dovede do toga da korisnik prima dodatnu potporu, Komisija poziva tog korisnika da u roku od tri mjeseca podnese izmijenjeni program reformi za preostalo trajanje Instrumenta. Komisija obavješćuje Europski parlament i Vijeće prije donošenja odluke o preraspodjeli.

Članak 12.

Načela za financiranje u okviru programa reformi

1. Instrumentom se predviđa poticanje provedbe programa reformi svakog korisnika uspostavom uvjeta plaćanja koji moraju biti ispoštovani za oslobađanje sredstava. Ti uvjeti plaćanja primjenjuju se na sredstva iz članka 6. stavka 2. točke (a) i članka 6. stavka 3. i imaju oblik mjerljivih kvalitativnih ili kvantitativnih koraka. Ti koraci odražavaju napredak u određenim socioekonomskim reformama te u temeljnim pitanjima procesa proširenja u vezi s postizanjem različitih ciljeva Instrumenta utvrđenih u članku 3., u skladu s političkim okvirom za proširenje.

Ispunjenje tih uvjeta plaćanja dovodi do potpunog ili djelomičnog oslobađanja sredstava, ovisno o tome u kojoj su mjeri ispunjeni.

2. Kad je riječ o financiranju koje se provodi putem fonda iz članka 19., ispunjenje uvjeta plaćanja iz stavka 1. ovog članka predstavlja preliminarno potvrđivanje. Sredstva se isplaćuju nakon primitka zahtjeva za plaćanje od upravitelja fondova zajedničkog fonda osnovanog u okviru WBIF-a za primanje doprinosa donatora.
3. Makrofinancijska stabilnost, dobro upravljanje javnim financijama, transparentnost i nadzor nad proračunom opći su uvjeti koji se moraju ispuniti da bi se dobila financijska sredstva.
4. Sredstvima u okviru Instrumenta ne podupiru se aktivnosti ili mjere kojima se podrivaju mirovni sporazumi u regiji.

Članak 13.

Sadržaj programa reformi

1. U programima reformi posebno se utvrđuju sljedeći elementi, koji moraju biti obrazloženi i potkrijepljeni dokazima:
 - (a) mjere koje predstavljaju dosljedan, sveobuhvatan i primjereno uravnotežen odgovor za postizanje ciljeva utvrđenih u članku 3., uključujući strukturne reforme, ulaganja i mjere za osiguravanje usklađenosti s preduvjetima iz članka 5., ako je potrebno;
 - (b) objašnjenje usklađenosti mjera s općim načelima iz članka 4. i zahtjevima, strategijama, planovima i programima iz članaka 4. i 11.;
 - (c) objašnjenje načina na koji se očekuje da će se mjerama dodatno ojačati temeljne aspekte procesa proširenja iz članka 3. stavka 2. točke (a), uključujući vladavinu prava, temeljna prava i borbu protiv korupcije;
 - (d) okvirni popis projekata i programa ulaganja namijenjenih financiranju u okviru WBIF-a, uključujući odgovarajuće ukupne opsege ulaganja i predviđene rokove za provedbu;
 - (e) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera klimatskim i okolišnim ciljevima i njihove usklađenosti s načelom „ne nanosi bitnu štetu“;
 - (f) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera digitalnoj transformaciji;
 - (g) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera obrazovanju, osposobljavanju, zapošljavanju i socijalnim ciljevima;
 - (h) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena i djevojčica te promicanju njihovih prava;
 - (i) okvirni raspored reformi i ulaganja te predviđeni uvjeti plaćanja koji se moraju ispuniti za oslobađanje sredstava, definirani u obliku mjerljivih kvalitativnih i kvantitativnih koraka koje se planira provesti najkasnije do 31. kolovoza 2027.;
 - (j) objašnjenje načina na koji će mjere pridonijeti postupnom i kontinuiranom usklađivanju sa ZVSP-om, uključujući Unijine mjere ograničavanja;
 - (k) mehanizmi za djelotvorno praćenje, izvješćivanje i evaluaciju programa reformi od strane korisnika, uključujući predložene mjerljive kvalitativne i kvantitativne korake i relevantne pokazatelje utvrđene u stavku 2.;
 - (l) opis sustava korisnika za djelotvorno sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevара, korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini, i sukoba interesa te za provedbu pravila za kontrolu državnih potpora te predloženih mjera za ispravljanje postojećih nedostataka u prvim godinama provedbe programa reformi;

- (m) za pripremu i, ako je primjenjivo, provedbu programa reformi, sažetak postupka savjetovanja, provedenog u skladu s pravnim okvirom korisnika, s relevantnim dionicima, uključujući parlamente korisnika, lokalne i regionalne vlasti i predstavnička tijela, socijalne partnere i organizacije civilnog društva, te način na koji se u programima reformi odražava doprinos tih dionika;
- (n) plan komunikacije i vidljivosti programa reformi za lokalnu publiku korisnika;
- (o) sve druge relevantne informacije.

2. Programi reformi temelje se na rezultatima i uključuju pokazatelje za ocjenu napretka u ostvarivanju općih i posebnih ciljeva utvrđenih u članku 3. Ti se pokazatelji temelje, ako je to primjereno i relevantno, na međunarodno dogovorenim pokazateljima i onima koji su već dostupni u vezi s politikama korisnika. Pokazatelji moraju biti, u mjeri u kojoj je to moguće, usklađeni s ključnim korporativnim pokazateljima uključenima u Okvir za rezultate IPA III, Okvir za mjerenje rezultata EFOR-a plus i WBIF.

Članak 14.

Komisijina ocjena programa reformi

1. Komisija bez nepotrebne odgode ocjenjuje relevantnost, sveobuhvatnost i primjerenost programa reformi svakog korisnika ili, ako je primjenjivo, svih izmjena tog programa. Pri provedbi svoje ocjene Komisija blisko surađuje s dotičnim korisnikom te može iznijeti primjedbe ili zatražiti dodatne informacije ili od korisnika zatražiti da preispita ili izmijeni svoj program reformi.
2. U pogledu cilja utvrđenog u članku 13. stavku 1. točki (j) ove Uredbe, Komisija u skladu s Odlukom 2010/427/EU na odgovarajući način uzima u obzir ulogu i doprinos ESVD-a.
3. Pri ocjeni programa reformi Komisija uzima u obzir relevantne dostupne analitičke informacije o korisniku, uključujući njegovu makroekonomsku situaciju i održivost duga, obrazloženje i elemente koje je korisnik dostavio u skladu s člankom 13. te sve ostale relevantne informacije kao što su informacije iz članka 11.
4. U svojoj ocjeni Komisija posebno uzima u obzir sljedeće kriterije:
 - (a) predstavlja li program reformi relevantan, sveobuhvatan, dosljedan i primjereno uravnotežen odgovor za postizanje ciljeva utvrđenih u članku 3. te elementa iz članka 13.;
 - (b) jesu li program reformi i njegove mjere usklađeni s načelima, strategijama, planovima i programima iz članaka 4. i 11.;
 - (c) može li se očekivati da će se programom reformi ubrzati napredak prema premošćivanju socioekonomskog jaza između korisnika i Unije, čime će se poboljšati njegov gospodarski, socijalni i okolišni razvoj te poduprijeti konvergencija prema standardima Unije, smanjiti nejednakosti i ojačati socijalna kohezija;
 - (d) može li se očekivati da će se programom reformi dodatno ojačati temeljni aspekti procesa proširenja iz članka 3. stavka 2. točke (a);
 - (e) može li se očekivati da će se programom reformi ubrzati tranzicija korisnika prema održivom, klimatski neutralnom i uključivom gospodarstvu otpornom na klimatske promjene, kroz poboljšanje regionalne povezanosti, napredak u dvostrukoj zelenoj i digitalnoj tranziciji, uključujući biološku raznolikost, smanjenje strateških ovisnosti te poticanje istraživanja i inovacija, poboljšavanje obrazovanja, osposobljavanja, zapošljavanja i vještina te jačanje šireg tržišta rada, s posebnim naglaskom na mladima;
 - (f) jesu li mjere programa reformi usklađene s načelima „ne nanosi bitnu štetu” i „da se nikoga ne zapostavi”;
 - (g) jesu li u programu reformi na odgovarajući način obuhvaćeni potencijalni rizici u usklađivanju s preduvjetima i uvjetima plaćanja;

- (h) jesu li uvjeti plaćanja koje je predložio korisnik primjereni i ambiciozni, u skladu s političkim okvirom za proširenje te dovoljno smisleni i jasni kako bi se omogućilo odgovarajuće oslobađanje sredstava u slučaju njihova ispunjenja te jesu li predloženi pokazatelji za izvješćivanje primjereni i dostatni za praćenje napretka u ostvarivanju općih ciljeva i izvješćivanje o njemu;
 - (i) očekuje li se da će se aranžmanima koje je korisnik predložio djelotvorno sprečavati, otkrivati i ispravljati nepravilnosti, prijevare, korupcija i sukobi interesa, organizirani kriminal i pranje novca, kao i učinkovito istraživati i kazneno goniti kaznena djela kojima su zahvaćena sredstva u okviru Instrumenta, te osiguravaju li da nema dvostrukog financiranja iz Instrumenta i drugih programa Unije, a posebno u pogledu potpore koja se pruža u skladu s Uredbom (EU) 2021/1529, ili od drugih donatora iz Instrumenta i drugih programa Unije i drugih donatora;
 - (j) odražava li program reformi doprinos relevantnih dionika, uključujući parlamente, lokalna i regionalna predstavnička tijela i vlasti korisnika, socijalne partnere i organizacije civilnog društva.
5. Za potrebe ocjene programa reformi koje dostave korisnici, Komisiji mogu pomagati neovisni stručnjaci.

Članak 15.

Provedbena odluka Komisije

1. U slučaju pozitivne ocjene Komisija provedbenom odlukom odobrava program reformi koji je podnio korisnik, u skladu s člankom 14. ili, ako je primjenjivo, izmjene programa podnesene u skladu s člankom 16. Ta se provedbena odluka donosi u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 31.
2. U provedbenoj odluci Komisije utvrđuju se reforme koje dotični korisnik treba provesti, područja ulaganja koja će primiti potporu i uvjeti plaćanja koji proizlaze iz programa reformi, uključujući okvirni raspored.
3. Provedbenom odlukom Komisije utvrđuju se i:
 - (a) okvirni iznos ukupnih sredstava dostupnih korisniku i planirani obroci koji će se isplatiti, uključujući pretfinanciranje, strukturirano u skladu s člankom 13., nakon što korisnik na zadovoljavajući način ispuni relevantne uvjete plaćanja u obliku kvalitativnih i kvantitativnih koraka utvrđenih u vezi s provedbom programa reformi;
 - (b) raščlamba financiranja po obroku između potpore u obliku zajma i bespovratne potpore;
 - (c) rok do kojeg se moraju ispuniti konačni uvjeti plaćanja za reforme;
 - (d) aranžmani i vremenski raspored za praćenje i provedbu programa reformi, uključujući, ako je to primjereno, s pomoću demokratskog nadzora iz članka 4. stavka 8. te, ako je to relevantno, mjere potrebne za usklađivanje s člankom 25.;
 - (e) pokazatelji iz članka 13. stavka 2. za procjenu napretka u ostvarivanju općih i posebnih ciljeva utvrđenih u članku 3.

Članak 16.

Izmjene programa reformi

1. Ako korisnik zbog objektivnih okolnosti više ne može djelomično ili u cijelosti ostvariti program reformi, uključujući relevantne uvjete plaćanja, korisnik može predložiti izmijenjeni program reformi. U tom slučaju korisnik može Komisiji podnijeti obrazloženi zahtjev za izmjenu njezine provedbene odluke iz članka 15. stavka 1.
2. Komisija može izmijeniti provedbenu odluku, posebno kako bi se uzela u obzir promjena raspoloživih iznosa u skladu s načelima iz članka 21.

3. Ako Komisija smatra da je na temelju razloga koje je korisnik naveo opravdano izmijeniti njegov program reformi, Komisija ocjenjuje izmijenjeni program reformi u skladu s člankom 14. i može, bez nepotrebne odgode, izmijeniti provedbenu odluku iz članka 15. stavka 1.

4. U izmjeni Komisija može prihvatiti rokove za produljenje uvjeta plaćanja do i uključujući 2028. To ne utječe na krajnji rok utvrđen u članku 21. stavku 9.

Članak 17.

Sporazum o zajmu, operacije uzimanja i davanja zajmova

1. Radi financiranja potpore iz instrumenta u obliku zajmova Komisija je ovlaštena u ime Unije uzeti u zajam potrebna sredstva na tržištima kapitala ili od financijskih institucija u skladu s člankom 220.a Financijske uredbe.

2. Odstupajući od članka 220. stavka 4. Financijske uredbe, isplate zajma mogu se provesti putem WBIF-a u ime korisnika. Vraćeni iznosi prenose se korisniku.

3. Komisija sklapa sporazum o zajmu s korisnikom. U sporazumu o zajmu utvrđuju se maksimalni iznos zajma, razdoblje dostupnosti i detaljni uvjeti potpore u okviru Instrumenta u obliku zajmova. Zajmovi traju najviše 40 godina od datuma potpisivanja sporazuma o zajmu.

Dodatno uz članak 220. stavak 5. Financijske uredbe i odstupajući od njega, sporazum o zajmu sadržava iznos pretfinanciranja i pravila o poravnanju pretfinanciranja.

Kad je riječ o iznosima zajmova koji se provode putem WBIF-a, sporazumom o zajmu također se:

- (a) osigurava da korisnik neopozivo i bezuvjetno ovlašćuje Komisiju da izvrši isplatu subjektu koji provodi fond na zahtjev tog subjekta te da je Komisija izvršavanjem plaćanja tom subjektu oslobođena svojih obveza plaćanja prema korisniku;
- (b) predviđa obveza korisnika da snosi troškove provedbe i sve dospjele pristojbe za provedbu fonda u skladu s uvjetima dogovorenima između Komisije i subjekta koji provodi fond.

4. Sporazum o zajmu dostupan je, na zahtjev, Europskom parlamentu i Vijeću.

Članak 18.

Izdvajanje rezervacija

1. U skladu s člankom 211. stavkom 1. Financijske uredbe rezervacije za zajmове na temelju ove Uredbe utvrđuju se po stopi od 9 % nakon stavljanja na raspolaganje sredstava obuhvaćenih člankom 6. stavkom 3. ove Uredbe. Rezervacije se sastoje od omotnice iz članka 6. stavka 2. točke (a) ove Uredbe.

Proračunske obveze za izdvajanje rezervacija preuzimaju se do 31. prosinca 2027. Odstupajući od članka 211. stavka 2. posljednje rečenice Financijske uredbe, rezervacije se isplaćuju progresivno i u cijelosti najkasnije nakon isplate zajmova u cijelosti.

2. Rezervacije se uplaćuju u zajednički fond za rezervacije u okviru posebne proračunske linije i upotrebljavaju se kao dio rezervacija za pokrivanje sličnih rizika. Stopa rezervacija preispituje se najmanje svake tri godine od 24. svibnja 2024.

3. Komisija je ovlaštena donijeti delegirani akt u skladu s člankom 30. radi izmjene stope rezervacija uz primjenu kriterija iz članka 211. stavka 2. Financijske uredbe.

Članak 19.

Provedba investicijskih projekata i programa putem Okvira za ulaganja na zapadnom Balkanu

1. Kako bi se iskoristila financijska potpora Unije za privlačenje dodatnih ulaganja, infrastrukturna ulaganja kojima se podupiru programi reformi provode se putem WBIF-a.
2. Provedbenom odlukom Komisije iz članka 15. utvrđuje se iznos sredstava koji treba staviti na raspolaganje za upotrebu u okviru WBIF-a.
3. Komisija nakon donošenja odluke iz članka 21. stavka 3. ove Uredbe podnosi relevantne prijedloge programa ili projekata ulaganja operativnom odboru WBIF-a iz članka 35. stavka 8. Uredbe (EU) 2021/947 radi dobivanja njegovog mišljenja.
4. Najmanje 37 % bespovratne financijske potpore koja se usmjerava putem WBIF-a mora biti namijenjeno klimatskim ciljevima.
5. Financiranje u okviru Instrumenta osigurano iz financijske omotnice iz članka 6. stavka 2. točke (a), nakon odbitka iznosa rezervacija, provodi se u okviru neizravnog upravljanja, uzimajući u obzir portfelj ulaganja i postupno se pruža iz doprinosa uplaćenih u zajednički fond uspostavljen u okviru WBIF-a za isplatu doprinosa donatora.
6. To se financiranje ne stavlja na raspolaganje za ulaganja koja se podupire iz zajedničkog fonda dok se ne donese odluka iz članka 21. stavka 3.
7. Financiranje u okviru Instrumenta osigurano iz zajmova iz članka 6. stavka 5. ove Uredbe stavlja se na raspolaganje putem WBIF-a na temelju sporazuma o zajmu između Komisije i korisnikâ u skladu s člankom 17. stavkom 2. ove Uredbe. Zajedno za sve sporazume o zajmu upravitelji fondova zajedničkog fonda iz članka 12. stavka 2. ove Uredbe Komisiji podnose najviše dvanaest zahtjeva za isplate godišnje. Projekti i programi ulaganja mogu primiti potporu iz dvaju izvora financiranja, kako je navedeno u članku 6. stavcima 2. i 3. ove Uredbe, kao i iz drugih programa i instrumenata Unije, pod uvjetom da takva potpora iz različitih izvora, programa i instrumenata osigurava dodatnost i ne pokriva iste troškove. Komisija za svaki projekt ili program ulaganja operativnom odboru WBIF-a dostavlja ocjenu, među ostalim, sinergija i komplementarnosti s drugim programima Unije, a posebno s potporom koja se pruža na temelju Uredbe (EU) 2021/1529, kako bi se izbjeglo udvostručavanje pomoći i dvostruko financiranje.

Članak 20.

Prefinanciranje

1. Nakon podnošenja programa reformi Komisiji korisnik može zatražiti oslobađanje prefinanciranja u iznosu do 7 % od ukupnog iznosa predviđenog u okviru ovog Instrumenta u skladu s člankom 6. stavkom 4.
2. Komisija može osloboditi zatraženo prefinanciranje nakon donošenja svoje provedbene odluke iz članka 15. i stupanja na snagu sporazuma o Instrumentu i sporazuma o zajmu iz članka 9., odnosno iz članka 17. Sredstva se oslobađaju u skladu s prvom rečenicom članka 21. stavka 3. i podložno poštovanju preduvjeta utvrđenih u članku 5.
3. Komisija odlučuje o vremenskom okviru za isplatu prefinanciranja, koje se može isplatiti u jednom ili više obroka.

Članak 21.

Ocjena ispunjavanja uvjeta plaćanja, zadržavanje, smanjenje i preraspodjela sredstava, pravila o plaćanjima

1. Korisnik dvaput godišnje podnosi propisno obrazložen zahtjev za oslobađanje sredstava u vezi s ispunjenim uvjetima plaćanja povezanim s kvantitativnim i kvalitativnim koracima, kako je utvrđeno u programima reformi.
2. Komisija bez nepotrebne odgode procjenjuje je li korisnik ispunio preduvjete utvrđene u članku 5. i načela financiranja iz članka 12. stavka 3. te je li u zadovoljavajućoj mjeri ispunio uvjete plaćanja utvrđene u provedbenoj odluci

Komisije iz članka 15. Pod ispunjenjem tih uvjeta plaćanja u zadovoljavajućoj mjeri podrazumijeva se da korisnik nije poništio mjere povezane s istim reformama koje je korisnik ostvario u zadovoljavajućoj mjeri u skladu s prethodnim odlukama. Komisiji mogu pomagati stručnjaci, uključujući stručnjake iz država članica.

3. Ako Komisija pozitivno ocijeni zadovoljavajuće ispunjavanje svih primjenjivih uvjeta, bez nepotrebne odgode donosi odluku kojom se odobrava oslobađanje sredstava koja odgovaraju tim uvjetima. Tom se odlukom, u skladu s člankom 6. stavkom 5., utvrđuje iznos sredstava koji se stavlja na raspolaganje kao financijska pomoć i izravno usmjerava u riznice korisnika kao i iznos koji treba staviti na raspolaganje putem WBIF-a. Za te je iznose navedena odluka uvjet iz članka 12. za iznos sredstava koji se stavlja na raspolaganje kao financijska pomoć i koji se izravno usmjerava u riznice korisnika kao i preliminarna potvrda iz članka 12. za iznos koji treba staviti na raspolaganje putem WBIF-a.

4. Ako Komisija negativno ocijeni ispunjenost bilo kojeg od uvjeta prema okvirnom vremenskom rasporedu, oslobađanje sredstava koja odgovaraju tim uvjetima se zadržava. Zadržani iznosi oslobađa se tek nakon što korisnik u okviru naknadnog zahtjeva za oslobađanje sredstava propisno obrazloži da je poduzeo potrebne mjere za zadovoljavajuće ispunjenje odgovarajućih uvjeta.

5. Ako Komisija zaključi da korisnik nije poduzeo potrebne mjere u roku od 12 mjeseci od početne negativne ocjene iz stavka 4., Komisija smanjuje iznos bespovratne financijske potpore i zajma razmjerno dijelu koji odgovara relevantnim uvjetima plaćanja. Tijekom prve godine provedbe primjenjuje se rok od 24 mjeseca, izračunan na temelju početne negativne ocjene iz stavka 4. Korisnik može iznijeti svoje primjedbe u roku od dva mjeseca od dana kada mu Komisija priopći svoje zaključke.

6. Svaki iznos koji odgovara uvjetima plaćanja koji nisu ispunjeni do 31. prosinca 2028. više nije plativ korisnicima i po potrebi se opoziva se ili poništava iz raspoloživog iznosa potpore u obliku zajma.

7. Komisija može smanjiti iznos bespovratne financijske potpore ili zajma, među ostalim prijebojem u skladu s člankom 102. Financijske uredbe u slučaju utvrđenih slučajeva ili ozbiljnih sumnji na nepravilnosti, prijevaru, korupciju i sukobe interesa koji utječu na financijske interese Unije, a koje korisnik nije ispravio, ili u slučaju teškog kršenja obveze koja proizlazi iz sporazuma o Instrumentu ili iz sporazuma o zajmu, uključujući na temelju informacija koje dostavi OLAF ili informacija iz izvješća Europskog revizorskog suda. Komisija obavješćuje Europski parlament i Vijeće prije donošenja odluke o takvom smanjenju.

8. Komisija može odlučiti preraspodijeliti bilo koji iznos umanjen u skladu sa stavkom 6. ili 7. ovog članka među ostalim korisnicima Instrumenta izmjenom provedbenih odluka iz članka 15.

9. Za dio sredstava iz Instrumenta koja se isplaćuju kao financijska pomoć i usmjerena su izravno u riznice korisnika, odstupajući od članka 116. stavka 2. Financijske uredbe, rok za plaćanje iz članka 116. stavka 1. točke (a) Financijske uredbe počinje teći od datuma priopćenja korisniku odluke o odobravanju isplate na temelju stavka 3. ovog članka.

10. Članak 116. stavak 5. Financijske uredbe ne primjenjuje se na plaćanja koja se vrše kao financijska pomoć, usmjerena izravno u riznice korisnika na temelju ovog članka i članka 23. ove Uredbe.

11. Isplata bespovratne financijske potpore i zajmova iz ovog članka mora biti usklađena s proračunskim izdvajanjima, kako je utvrđeno u godišnjem proračunskom postupku, te ovisi o raspoloživim sredstvima. Sredstva se isplaćuju u obrocima. Obrok se može isplatiti u jednoj ili više tranši.

12. Iznos koji se stavlja na raspolaganje kao financijska pomoć isplaćuje se izravno u riznice korisnika na temelju odluke iz stavka 3. i u skladu sa sporazumom o zajmu.

13. Plaćanje bilo kojeg iznosa potpore u obliku zajmova, bez obzira na to usmjerava li se izravno u riznice korisnika ili putem WBIF-a, podliježe podnošenju zahtjeva za plaćanje od strane korisnika u obliku utvrđenom u sporazumu o zajmu.

14. Iznos koji se stavlja na raspolaganje putem WBIF-a isplaćuje se na temelju odluke iz stavka 3. nakon zahtjeva za plaćanje iz stavka 13. i nakon primitka zahtjeva za plaćanje od upravitelja fondova zajedničkog fonda osnovanog u okviru WBIF-a za primanje doprinosa donatora.

Članak 22.

Transparentnost u pogledu osoba i subjekata koji primaju financijska sredstva za provedbu programa reformi

1. Korisnici objavljuju ažurirane podatke o krajnjim primateljima koji primaju iznose financijskih sredstava koji kumulativno premašuju protuvrijednost od 50 000 EUR tijekom četverogodišnjeg razdoblja za provedbu reformi i ulaganja u okviru ovog Instrumenta.
2. Za primatelje iz stavka 1. sljedeće informacije objavljuju se u strojno čitljivom formatu na internetskoj stranici, redoslijedom ukupnih primljenih sredstava, uz poštovanje zahtjeva u pogledu povjerljivosti i sigurnosti, a posebno zaštite osobnih podataka:
 - (a) u slučaju pravnih osoba, puni pravni naziv primatelja i identifikacijski broj za PDV ili porezni identifikacijski broj, ako je dostupan, ili druga jedinstvena identifikacijska oznaka utvrđena u pravnim propisima primjenjivima na pravnu osobu;
 - (b) u slučaju fizičkih osoba, ime i prezime odnosno prezimena primatelja;
 - (c) iznos koji je primatelj primio te reforme i ulaganja u okviru programa reformi čijoj provedbi dotični iznos doprinosi.
3. Informacije iz stavka 2. ne objavljuju se ako bi se otkrivanjem moglo ugroziti prava i slobode krajnjih primatelja ili ozbiljno naštetiti njihovim komercijalnim interesima. Navedene informacije stavljaju se na raspolaganje Komisiji.
4. Primatelji najmanje jedanput godišnje Komisiji elektronički dostavljaju podatke o krajnjim primateljima iz stavka 1. ovog članka u strojno čitljivom formatu koji treba utvrditi u sporazumu o Instrumentu, kako je navedeno u članku 9. stavku 5. točki (k).

POGLAVLJE IV.

ZAŠTITA FINANIJSKIH INTERESA UNIJE

Članak 23.

Zaštita financijskih interesa Unije

1. Pri provedbi Instrumenta Komisija i korisnici poduzimaju sve odgovarajuće mjere kako bi zaštitili financijske interese Unije, uzimajući u obzir načelo proporcionalnosti i posebne uvjete pod kojima će Instrument funkcionirati, preduvjeta utvrđene u članku 5. stavku 1. i uvjete utvrđene u konkretnim sporazumima o Instrumentu, posebno u pogledu sprečavanja, otkrivanja i ispravljanja prijevара, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti, kao i istrage i progona kaznenih djela koja utječu na sredstva dodijeljena u okviru Instrumenta. Svaki se korisnik obvezuje da će ostvarivati napredak prema djelotvornim i učinkovitim sustavima upravljanja i kontrole te osigurava povrat pogrešno isplaćenih ili nepravilno upotrijebljenih iznosa.
2. U sporazumu o Instrumentu predviđaju se sljedeće obveze korisnika:
 - (a) da redovito provjerava upotrebljavaju li se dodijeljena financijska sredstva u skladu s primjenjivim pravilima, posebno u pogledu sprečavanja, otkrivanja i ispravljanja prijevара, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti;
 - (b) da štiti zviždače;
 - (c) da poduzima odgovarajuće mjere za sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje prijevара, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti kao i da istražuje i progona kaznena djela koja utječu na financijske interese Unije, otkriva i izbjegava

dvostruko financiranje i poduzima pravne mjere za povrat zlopotrijebljenih sredstava, među ostalim u vezi sa svim mjerama za provedbu reformi i programa ili projekata ulaganja u okviru programa reformi, i da bez odgode i ako je to primjenjivo, poduzima odgovarajuće mjere za obradu zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć EPPO-a i nadležnih tijela država članica u vezi s kaznenim djelima koja utječu na sredstva u okviru Instrumenta;

- (d) za potrebe stavka 1., a posebno za provjere upotrebe sredstava u vezi s provedbom reformi iz programa reformi, da osigura prikupljanje, u skladu s načelima Unije o zaštiti podataka i primjenjivim pravilima o zaštiti podataka, odgovarajućih podataka o osobama i subjektima koji primaju financijska sredstva, uključujući informacije o stvarnom vlasništvu, za provedbu mjera programa reformi u skladu s poglavljem III. i pristup tim podacima;
- (e) da izričito ovlasti Komisiju, OLAF, Revizorski sud i, po potrebi, EPPO da izvršavaju svoje ovlasti kako je predviđeno u članku 129. Financijske uredbe.

3. U sporazumu o Instrumentu predviđa se i pravo Komisije da u slučaju nepravilnosti, prijevare, korupcije i sukoba interesa koji utječu na financijske interese Unije i koje korisnik nije ispravio ili u slučaju teškog kršenja obveze koja proizlazi iz tog sporazuma proporcionalno umanju potporu koja se pruža iz Instrumenta i osigura povrat svih iznosa potrošenih za ispunjavanje ciljeva Instrumenta ili da zatraži prijevremenu otplatu zajma; Komisija pri odlučivanju o iznosu povrata i smanjenja ili o iznosu koji se mora prijevremeno otplatiti poštuje načelo proporcionalnosti i uzima u obzir ozbiljnost nepravilnosti, prijevare, korupcije ili sukoba interesa koji utječe na financijske interese Unije ili ozbiljnost kršenja obveze. Prije provedbe smanjenja ili traženja prijevremene otplate korisniku se daje mogućnost da iznese svoja očitovanja.

4. Osobe i subjekti koji izvršavaju sredstva u okviru Instrumenta bez odgode izvješćuju Komisiju i OLAF o svim sumnjama na prijevare, korupciju, sukobe interesa i nepravilnosti koji utječu na financijske interese Unije.

Članak 24.

Uloga unutarnjih sustava korisnika i njihovih revizijskih tijela

1. Za dio sredstava iz Instrumenta koji se stavlja na raspolaganje kao financijska pomoć Komisija se oslanja na revizijska tijela osnovana u svakom korisniku u svrhu kontrole javnih rashoda. Prema potrebi, uključuju se usluge za koordinaciju borbe protiv prijevara svakog korisnika uspostavljene u okviru Instrumenta pretprijetne pomoći. Komisija se, po potrebi, oslanja i na dodatan demokratski nadzor iz članka 4. stavka 8.

U programima reformi u prvim godinama prednost se daje provedbi reformi koje su povezane s pregovaračkim poglavljem 32., posebno u smislu upravljanja javnim financijama, unutarnje kontrole i borbe protiv prijevara, zajedno s poglavljima 23. i 24., posebno kad je riječ o pravosuđu, korupciji i organiziranom kriminalu te poglavljem 8. o kontroli državnih potpora.

2. Korisnici moraju bez odgode izvješćivati Komisiju o svim nepravilnostima, uključujući prijevare, koje su bile predmet prvog upravnog ili sudskog nalaza te je obavješćivati o tijeku upravnih i pravnih postupaka u vezi s tim nepravilnostima. Takvo izvješćivanje provodi se elektronički uz pomoć Sustava za upravljanje nepravilnostima, koji je uspostavila Komisija.

3. Subjekti iz stavka 1. održavaju redoviti dijalog s Revizorskim sudom, OLAF-om i, po potrebi, EPPO-om.

4. Komisija može provesti detaljne preglede sustava izvršenja proračuna korisnika na temelju procjene rizika i dijaloga s revizijskim tijelima te izdati preporuke za poboljšanje sustava.

5. Komisija može donijeti preporuke za korisnika na temu svih slučajeva u kojima, prema njezinu mišljenju, nadležna tijela nisu poduzela potrebne korake za sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje prijevara, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti koji utječu ili postoji ozbiljan rizik da bi mogli utjecati na dobro financijsko upravljanje rashodima koji se financiraju u okviru Instrumenta te u svim slučajevima u kojima utvrdi nedostatke koji utječu na oblik i funkcioniranje sustava kontrole koji su uspostavila ta tijela. Dotični korisnik provodi takve preporuke ili obrazlaže zašto to nije učinio.

POGLAVLJE V.

PRAĆENJE, IZVJEŠĆIVANJE I EVALUACIJA

Članak 25.

Praćenje i izvješćivanje

1. Komisija prati provedbu Instrumenta i ocjenjuje ostvarivanje ciljeva utvrđenih u članku 3. Praćenje provedbe usmjereno je i proporcionalno aktivnostima koje se provode u okviru Instrumenta. Očekuje se da pokazatelji iz članka 13. stavka 2. pridonose Komisijinu praćenju Instrumenta.
2. U sporazumu o Instrumentu iz članka 9. utvrđuju se pravila i načini za izvješćivanje Komisije od strane korisnika za potrebe stavka 1. ovog članka.
3. Komisija Europskom parlamentu i Vijeću podnosi godišnje izvješće o napretku u postizanju ciljeva ove Uredbe. U tom godišnjem izvješću razmatraju se i sinergije i komplementarnosti Instrumenta s drugim programima Unije, osobito s potporom koja se pruža na temelju Uredbe (EU) 2021/1529, kako bi se izbjeglo udvostručavanje pomoći i dvostruko financiranje. Godišnje izvješće mora biti dopunjeno prezentacijama o trenutnom stanju provedbe Instrumenta dvaput godišnje.
4. Komisija podnosi godišnje izvješće iz stavka 3. ovog članka Odboru iz članka 31.

Članak 26.

Tablica pokazatelja

1. Komisija uspostavlja tablicu pokazatelja Instrumenta („tablica pokazatelja”), u kojoj se prikazuje napredak u provedbi programâ reformi korisnika.
2. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranog akta u skladu s člankom 30. radi dopune ove Uredbe definiranjem detaljnih elemenata tablice pokazatelja s ciljem prikaza napretka u provedbi Instrumenta, kako je navedeno u stavku 1. ovog članka.
3. Tablica pokazatelja mora biti u funkciji do 1. siječnja 2025., a Komisija je mora ažurirati dvaput godišnje. Tablica pokazatelja objavljuje se na internetu.

Članak 27.

Evaluacija Instrumenta

1. Nakon 31. prosinca 2027., a najkasnije do 31. prosinca 2031. Komisija provodi neovisnu *ex post* evaluaciju Uredbe. U toj *ex post* evaluaciji ocjenjuje se doprinos Unije postizanju ciljeva ove Uredbe.
2. U *ex post* evaluaciji primjenjuju se načela dobre prakse Odbora za razvojnu pomoć OECD-a, nastoji se utvrditi jesu li postignuti ciljevi te se daju preporuke radi poboljšanja budućih aktivnosti.
3. Komisija Europskom parlamentu, Vijeću i državama članicama dostavlja nalaze i zaključke *ex post* evaluacije zajedno sa svojim primjedbama i daljnjim mjerama. O *ex post* evaluaciji može se raspravljati na zahtjev Europskog parlamenta, Vijeća ili država članica. Rezultati se uzimaju u obzir pri pripremi budućih programa i aktivnosti i pri dodjeli sredstava. *Ex post* evaluacije i daljnje mjere javno su dostupne.
4. Komisija u odgovarajućoj mjeri uključuje sve relevantne dionike, uključujući korisnike, socijalne partnere, organizacije civilnog društva, regionalne i lokalne vlasti, u postupak evaluacije financiranja sredstvima Unije na temelju ove Uredbe i može se, prema potrebi, odlučiti na provedbu zajedničkih evaluacija s državama članicama i drugim partnerima, uz aktivnu uključenost korisnika.

Članak 28.

Izvrješćivanje korisnika u kontekstu ekonomskog i financijskog dijaloga

Korisnik jedanput godišnje u kontekstu ekonomskog i financijskog dijaloga izvješćuje o napretku postignutom u ostvarivanju dijela programa reformi koji se odnosi na reforme.

Članak 29.

Dijalog o Instrumentu za reforme i rast za zapadni Balkan

1. Komisija najmanje dvaput godišnje održava dijalog s nadležnim odborima Europskog parlamenta, ovisno o potrebi. Prije svakog dijaloga Komisija Europskom parlamentu dostavlja pisane informacije o:

- (a) stanju napretka u provedbi Instrumenta;
- (b) ocjeni programâ reformi;
- (c) glavnim zaključcima izvješća iz članka 25. stavka 3.;
- (d) postupcima plaćanja, zadržavanja i smanjenja, ako je primjenjivo, uključujući svaku primjedbu iznesenu kako bi se osiguralo zadovoljavajuće ispunjavanje uvjetâ i
- (e) svim drugim relevantnim elementima u vezi s provedbom Instrumenta.

2. Dijalog iz stavka 1. može se podudarati s geopolitičkim dijalogom na visokoj razini o Instrumentu pretpristupne pomoći kako bi se omogućilo odgovarajuće promišljanje o sinergijama i komplementarnostima.

3. Komisija uzima u obzir sve elemente koji proizlaze iz stajališta izraženih u okviru dijaloga o Instrumentu za reforme i rast za zapadni Balkan, uključujući rezolucije Europskog parlamenta, ako je to relevantno.

POGLAVLJE VI.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 30.

Izvršavanje delegiranja ovlasti

1. Ovlasti za donošenje delegiranih akata iz članaka 18. i 26. dodjeljuju se Komisiji u skladu s uvjetima utvrđenima u ovom članku.

2. Ovlast za donošenje delegiranih akata iz članaka 18. i 26. dodjeljuje se Komisiji na razdoblje od pet godina od datuma stupanja na snagu ove Uredbe. Komisija sastavlja izvješće o delegiranju ovlasti najkasnije devet mjeseci prije kraja razdoblja od pet godina. Delegiranje ovlasti prešutno se produljuje za razdoblja jednakog trajanja, osim ako se Europski parlament ili Vijeće tom produljenju ne usprotive najkasnije tri mjeseca prije kraja svakog razdoblja.

3. Europski parlament ili Vijeće u svakom trenutku mogu opozvati delegiranje ovlasti iz članaka 18. i 26. Odlukom o opozivu prekida se delegiranje ovlasti koje je u njoj navedeno. Opoziv počinje proizvoditi učinke sljedećeg dana od dana objave spomenute odluke u *Službenom listu Europske unije* ili na kasniji dan naveden u toj odluci. On ne utječe na valjanost delegiranih akata koji su već na snazi.

4. Prije donošenja delegiranog akta Komisija se savjetuje sa stručnjacima koje je imenovala svaka država članica u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.

5. Čim donese delegirani akt, Komisija ga istodobno priopćuje Europskom parlamentu i Vijeću.

6. Delegirani akt donesen na temelju članaka 18. i 26. stupa na snagu samo ako ni Europski parlament ni Vijeće u roku od jednog mjeseca od priopćenja tog akta Europskom parlamentu i Vijeću na njega ne podnesu nikakav prigovor ili ako su prije isteka tog roka i Europski parlament i Vijeće obavijestili Komisiju da neće podnijeti prigovore. Taj se rok produljuje za jedan mjesec na inicijativu Europskog parlamenta ili Vijeća.

Članak 31.

Postupak Odbora

1. Komisiji pomaže odbor osnovan Uredbom (EU) 2021/1529. Navedeni odbor je odbor u smislu Uredbe (EU) br. 182/2011.
2. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 5. Uredbe (EU) br. 182/2011.
3. U pogledu provedbenih akata iz članka 15. stavka 1. i članka 16. stavka 2., ako odbor ne podnese mišljenje, Komisija ne donosi nacrt provedbenog akta i primjenjuje se članak 5. stavak 4. treći podstavak Uredbe (EU) br. 182/2011.

Članak 32.

Informiranje, komunikacija i promidžba

1. Komisija se uključuje u komunikacijske aktivnosti kako bi osigurala vidljivost financiranja Unije za financijsku potporu predviđenu u programima reformi, među ostalim putem zajedničkih komunikacijskih aktivnosti s korisnicima. Komisija osigurava da se potpora u okviru Instrumenta priopći i potvrdi u izjavi o financiranju. Djelovanja koje se financiraju u okviru Instrumenta provode se u skladu sa zahtjevima u pogledu komunikacije i vidljivosti u vezi s vanjskim djelovanjima koja se financiraju sredstvima Unije i u drugim relevantnim smjernicama.
2. Primatelji sredstava Unije aktivno priznaju podrijetlo i osiguravaju vidljivost tih sredstava, uključujući, ako je to primjenjivo, isticanjem amblema Unije i odgovarajuće izjave o financiranju koja glasi „Financira Europska unija”, posebice pri promicanju djelovanja i njihovih rezultata, pružanjem koherentnih, djelotvornih i razmjernih ciljanih informacija različitoj publici, među ostalim medijima i javnosti.
3. Informiranje, komunikacija i promidžba osiguravaju se u pristupačnom formatu.

Članak 33.

Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 14. svibnja 2024.

Za Europski parlament

Predsjednica

R. METSOLA

Za Vijeće

Predsjednica

H. LAHBIB

PRILOG

Metodologija za raspodjelu ukupnih sredstava po korisniku

Dodjela sredstava korisniku izračunava se u skladu sa sljedećim koracima na temelju podataka za referentnu godinu:

Korak 1.: određivanje ključa raspodjele prema stanovništvu na temelju omjera broja stanovnika korisnika i ukupnog broja stanovnika u regiji zapadnog Balkana;

Korak 2: određivanje ključa raspodjele prema BDP-u na temelju omjera prosječnog BDP-a po stanovniku za regiju zapadnog Balkana i BDP-a po stanovniku dotičnog korisnika podijeljenog sa zbrojem šest omjera;

Korak 3: kombinacija postotnog pondera svakog korisnika za stanovništvo u koraku 1. i BDP po stanovniku u koraku 2. koraku s ponderom od 60 % za stanovništvo i 40 % za BDP-a po stanovniku.